MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 119

STEFAN ZWEIG
LYON'DA DÜĞÜN

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
GÜLPERİ SERT

TÜRKİYE İŞ BANKASI

4. basım

STEFAN ZWEIG
LYON'DA DÜĞÜN

ÖZGÜN ADI
DIE HOCHZEIT VON LYON

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2017
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM AĞUSTOS 2018, İSTANBUL
4. BASIM OCAK 2019, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-585-7

BASKI: DÖRTEL MATBAACILIK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Zafer Mah. 147. Sokak 9-13A Esenyurt İstanbul
Tel. (0212) 565 11 66
Sertifika No: 40970

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: GÜLPERİ SERT

1959'da İskenderun'da doğdu. A.Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Anadolu Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Friedrich Wilhelm Üniversitesi Seminar für Orientalische Sprachen Enstitüsü'nde çalıştı. 1998'de Dokuz Eylül Üniversitesi'nde Almanca-İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü'nü kurdu. Halen aynı bölümde profesör olarak görev yapmaktadır. Alman Dili ve Edebiyatı, Türk Edebiyatı, Karşılaştırmalı Edebiyat, Yazın Çevirisi ve Çeviri Eleştirisi üzerine makaleleri olan Sert'in iki telif kitabının dışında Alman, Amerikan ve Dünya Edebiyatından hazırladığı üç öykü seçkisi vardır. Sert ayrıca P. Ufelliman, F. Nietzsche, W. Goethe, F. Kafka, W. G. Sebald, S. Zweig ve M. Kumpfmüller'den eserler çevirmiştir.

Modern
Klasikler
Dizisi - 119

Stefan Zweig

Lyon'da Düğün

Almanca aslından
çeviren: Gülperi Sert

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Lyon'da Düğün 1
İki Yalnız İnsan 15
Wondrak 21

Lyon'da Düğün

12 Kasım 1793'te Barère, Fransız Ulusal Meclisi'nde sadakatsiz ve nihayet kuşatılarak ele geçirilmiş Lyon kentini yok edecek öldürücü önergeyi verirken sözlerini şu etkili cümleyle bitiriyordu: "Lyon özgürlüğe karşı savaş açmıştır. Lyon artık yoktur." Önergeyi veren kişi, halkın isyankâr kentin tüm binalarını yıkmasını, tüm anıtların yakılıp kül edilmesini, hatta kentin adının bile elinden alınmasını talep ediyordu. Meclis, Fransa'nın ikinci büyük kentinin tamamen yok edilme kararını kabul etmeden önce sekiz gün düşündü, tereddüt etti, karar imzalandıktan sonra bile Halk Temsilcisi Couthon*, Robespierre'in** gizli onayına güvenerek acımasız emrin uygulanmasını kasten uzatmak için elinden geleni yapmaya çalıştı. Emri yerine getiriyormuş gibi yapıp halkı büyük bir tantanayla Bellecourt Meydanı'na topladı ve gümüş bir çekiçle sembolik olarak yıkılması kararlaştırılan binalara vurdu. Fakat baltalar binala-

* Georges Auguste Couthon (1755-1794): Fransız devrimci, avukat ve özgür mason. Robespierre'in yakın arkadaşı ve yandaşı. (ç.n.)

** Maximilien Robespierre (1758-1794): Fransız Devrimi'nin liderlerinden, Fransız hukukçu ve politikacı. (ç.n.)

rın muhteşem cephelerine çekine çekine indirildi, giyotinin boğuk gümbürtüsü de ara sıra duyuluyordu. İç savaş ve aylarca süren kuşatma nedeniyle son derece korkmuş, tir tir titreyen kent halkı böylesine beklenmedik bir yumuşaklık karşısında tam sakinleşmeye, umudun ilk soluğunu almaya cesaret edebilmişken, insani bir çekingenlik gösteren Halk Temsilcisi Couthon birdenbire görevden alınıp yerine Collot d'Herbois* ve Fouché** halk temsilcisi olarak Ville Affranchie'ye*** –çünkü cumhuriyetin kararnamelerinde Lyon artık böyle anılıyordu– atandılar. Kente girdiklerinde üzerlerinde halk meclisi üyelerinin taktığı kuşak vardı. Ve aslında korkutmak amacıyla çıkarılan bu acınası ölçüde caydırıcı kararname bir gecede korkunç bir gerçeğe dönüştü. Ne kadar vatanperver olduklarını göstermek için sabırsızlanan ve kendilerinden önceki temsilcinin ne kadar yumuşak davrandığı hususunda kuşku uyandırmak isteyen yeni atanan halk temsilcileri Meclis'e verdikleri raporda "Bugüne kadar burada hiçbir şey yapılmamıştır," diye belirttiler ve bu rapordan sonra korkunç idamlar başladı; o tarihlerde "Mitrailleur Lyon"**** olarak anılan, geleceğin Otronto Dükü ve tüm yasaların savunucusu olan Fouché yıllar sonra bu olayların hatırlanmasını hiç istemeyecekti.

Artık yavaş yavaş kazmalarla yıkmak yerine, barut ve bombalarla olağanüstü binalar yerle bir ediliyor, "güvenilmez ve yetersiz" bulunan giyotin yerine yüzlerce hükümlü yaylım ateşine tutuluyordu. Her gün yeniden çıkarılan yok

---

* Jean-Marie Collot d'Herbois (1749-1796): Fransız aktör, deneme ve tiyatro yazarı, devrimci, Konvansiyon üyesi, Lyon'daki kitle idamlarının yürütücüsü. (ç.n.)

** Joseph Fouché (1759-1820): Fransız siyaset adamı. (ç.n.)

*** (Fr.) Kelime anlamı özgürleşmiş kent. (ç.n.)

**** (Fr.) Lyon'un makineli tüfekçisi anlamına gelir. Tarih kitaplarında Lyon Kasabı olarak geçer. (ç.n.)

edici kararnamelerle adalet bir tırpan gibi insan gruplarını biçiyor, tabuta koyma, mezar kazma gibi ağır ilerleyen işler bu hıza yetişemediğinden cesetler Rhône Nehri'ne bırakılıyordu; hızla akan nehir cesetleri alıp sürüklüyordu, artık hapishanelerde bu kadar çok zanlıyı koyacak yer kalmamıştı. Bu nedenle okul ve manastır gibi kamu binalarının bodrum katlarına da hükümlüler yerleştiriliyordu, fakat o da çok kısa bir süre için, çünkü tırpan hemen işlemeye başlıyordu ve saman yatak bir bedeni bir geceden fazla ağırlamıyordu.

O kanlı olayların devam ettiği aylarda, dondurucu soğuğun olduğu bir gün bir grup hükümlü belediye binasının mahzenine getirilmişti. Öğleyin her biri teker teker komiserin karşısına çıkarılmış, hızlı hızlı sorgulamalarla yazgıları hakkında karar verilmişti; işte şimdi kadın ve erkeklerden oluşan altmış dört hükümlü tavanı basık, şarap fıçılarının kokusunun ve rutubetinin sindiği, ısıtmaktan çok is yapan sobanın olduğu bodrum katındaydı. Birçoğu bitkin bir halde saman çuvallarının üzerine yaslanmıştı, bazıları ise ayakları sallanan tahta masaya geçip titrek mum ışığı altında aceleyle geride kalanlara veda mektubu yazıyordu, hepsi de hayatlarının bu soğuk mahzende mavi titrek ışığı olan mumdan daha kısa süreceğini biliyordu. Fakat hiçbiri fısıldaşmanın dışında bir şey yapamıyordu, tam da o sırada caddede patlayan bombaların boğuk sesleri ve hemen arkasından yıkılan evlerin gürültüleri donmuş sessizliği parçaladı. Ancak olayların bu kadar hızla cereyan etmesi, bir sınavdan geçen bu insanların hissetme ya da net düşünebilme yetilerinin tümünü yok etmişti; çoğu bu karanlık mahzende mezarlarını hayal ediyormuş gibi hiç hareket etmeden, hiç konuşmadan, bir yere yaslanmış öylece duruyordu; artık hiçbir beklentileri kalmamıştı, hayata, yaşayanlara çoktan sırt dönmüş, hiç hareket etmiyorlardı.

Akşam saat yedi sularında birden kapıda sert ve haşin ayak sesleri, süngü ve dipçik sesleri duyuldu, paslı kapının sürgüsü gıcırdadı. Gayriihtiyari hepsi korkuyla ayağa fırladı. Genelde hükümlülere bağışlanan o bir geceden vazgeçilmiş olabilir miydi? Açık kapıdan esen soğuk cereyanda, mumun mavi alevi solgun bedenini terk etmek ister gibi sıçradı, onunla beraber bilinmeyene karşı bir korku duyuldu. Fakat aniden yükselen korku kısa sürede geçti; zindancı yeni bir grup hükümlü getirmişti, yirmi kadar vardı sayıları, zindancı ağzına kadar dolu mahzende yeni gelenleri yer göstermeden ve hiçbir şey söylemeden merdivenlerden indirdi. Sonra da ağır demir kapı inlercesine bir gürültüyle kapandı.

Mahzendeki hükümlüler, yeni gelenlere soğuk soğuk baktılar, çünkü insan doğasının bir garip yanı da her yere çabucak uyum sağlaması, geçici olarak bulunduğu yerde kendini evinde hissetmeyi bir hak olarak görmesidir. Bu nedenle daha önce gelenler, rutubet kokan boğuk mahzeni, küf kokan saman çuvallarını, sobanın çevresindeki yeri farkında olmadan kendi malları gibi görmeye başlamışlardı ve yeni gelen her insan onlar için istenmeyen, davetsiz misafirdi. Yeni gelenler ise kendilerinden önce gelenlerin o soğuk düşmanlığını –ölüme yaklaştıkları şu son saatlerde çok tuhaf olsa da– çok açık bir şekilde fark ettiklerinden aynı kaderi paylaştıkları bu insanlarla selamlaşmadılar, tek kelime konuşmadılar; masaya oturmaya, saman çuvallarına yaslanmaya kalkışmadılar; hiçbir şey demeden, somurtarak bir köşeye çekildiler. Öncesinde korkunç bir şekilde tepelerine çöken sessizlik, anlamsızca meydan okumanın gerginliğiyle daha da sıkıcı bir hal aldı.

Tam o anda kopan tiz, berrak ve başka bir dünyadan geliyormuş hissini veren bir çığlık birdenbire bu sessizliği

yırtıp parçaladı; en ilgisiz insanın bile hissiz kalamayacağı, huzurunu, bezginliğini elinden alacak aydınlık, titrek bir çığlıktı bu. Çığlığı atan yeni gelenlerin içindeki bir genç kızdı, birden sarsıla sarsıla öne fırladı, kollarını açarak titrek ve heyecanlı bir sesle "Robert, Robert," diye bağırırken yanındakilerden uzakta, pencerenin parmaklığına yaslanırken kendisine doğru koşmaya başlayan bir gencin yanına gitti. Birden bir ateşin iki alevi gibi iki gencin bedeni ve dudakları birbirini buldu, o kadar içten, o kadar için için yanıyorlardı ki ikisinin de yanaklarından sevinç gözyaşları süzülüyordu, hıçkırıkları tek bir boğazdan çıkıyordu sanki. Birbirlerini bulduklarına inanamıyor, gerçek mi değil mi anlamak için bir anlığına ayrılıyor ve imkânsız olan kavuşmalarından duydukları sevinçten korkarak daha büyük bir hasret ve ateşle birbirlerine sarılıyorlardı. Hayret ve şaşkınlıkla kendilerine yaklaşanlara aldırmaksızın, duygunun sonsuzluğunda tek başınalarmış gibi ağlıyorlar, hıçkırıyorlar ve adeta tek bir soluktan çığlık atıyorlardı.

Genç kız, belediyede çalışan yüksek mevkideki bir memurun oğlu olan Robert de L. ile çocukluğundan beri arkadaştı, aylar önce nişanlanmışlardı. Kilisede evlenme belgeleri askıya çıkmıştı. Meclisin askeri birliklerinin kente girdiği o kanlı günde nikâhları kıyılacaktı, fakat Percy'nin ordusunda Cumhuriyet'e karşı savaşmış olan nişanlısı, Kralcı bir generalin ümitsiz hedefine ulaşmasında yardımcı olması için göreve çağrılmıştı. Haftalarca nişanlısından haber alamayan kız, yavaş yavaş onun İsviçre sınırından kaçmayı başardığını umut etmeye başlamıştı; ta ki belediyeden bir kâtip, muhbirlerin, nişanlısının bir çiftlikte saklandığını ihbar ettiklerini ve delikanlının dün devrim mahkemesine sevk edildiğini öğreninceye kadar. Cesur genç kız, nişanlısının tutuklandığını, ölüme

mahkûm edildiğini öğrenir öğrenmez, doğanın sadece kadına bahşettiği ve en büyük felaket anlarında ortaya çıkan o sihirli ve anlaşılmaz enerjiyle imkânsız olanı gerçekleştirmek ümidiyle yanına yaklaşılmaz halk temsilcilerinin huzuruna çıkmış ve nişanlısının bağışlanması için yalvarmıştı. Ayaklarına kapandığı Collot d'Herbois vatan hainlerine aman verilmeyeceğini söyleyerek sert bir şekilde kızı geri çevirmişti. Genç kız bunun üzerine diğerinden daha az sert olmayan, ancak yöntemleri yalan ve hile olan Fouché'ye gitmişti. Genç kızın çaresizliği karşısında merhamet duyguları kabaran Fouché, duygularını bastırmış ve onu bir an önce başından def etmek için yalan söylemişti; nişanlısı için araya girmek isterdi, fakat -doğuştan yalancı bu adam o sırada gözlüğünün altından masanın üzerindeki bir kâğıda rastgele şöyle bir bakmıştı- kâğıtlardan gördüğü kadarıyla Robert de L. bugün öğleden önce Brotteaux çayırlarında bir yerde kurşuna dizilmişti. Hilebaz adam kızın üzerinde istediği etkiyi yaratmıştı: Genç kız hemen nişanlısının öldüğüne inanmıştı. Fakat çaresizce acısına teslim olmak yerine, tüm anlamını kaybetmiş hayatını umursamaz bir tavırla, hükümdarlığın işareti olan saçındaki rozeti çıkarıp atmış, ayaklarının altında ezmiş, herkesin duyacağı kadar yüksek sesle Fouché ve hemen koşup gelen adamlarının sefil kan emiciler, cellatlar ve korkak katiller olduklarını bas bas bağırmıştı. Ve askerler hemen ellerini bağlayıp onu odadan çıkarırlarken, Fouché'nin, yüzü çiçek bozuğu olan sekreterine tutuklama emrini yazdırdığını duymuştu.

Fakat genç kız büyük bir tutkuyla ve neredeyse büyük bir sevinçle etrafındakilere anlattığına göre, tutuklandığına hiç üzülmemiş, tam tersine kurşuna dizilen nişanlısının yanına gideceği için sevinmişti. Sorgulama sırasında hiçbir

soruya yanıt vermemiş, sonunun yakın olduğunu düşünerek sevinmişti, hatta sonradan bir grupla buradaki hapishaneye gönderildiğinde bakışlarını yerden kaldırıp etrafına bakmamıştı bile. Çünkü sevdiğinin artık yaşamadığı, kendisinin ona kavuşmak için can attığı bu dünyada yapacağı bir şey kalmamıştı. Bu nedenle hiçbir şeyle ilgilenmeyerek bir köşeye çekilmişti; ta ki karanlığa alışan gözleri, düşüncelere dalmış, hal ve tavırlarıyla nişanlısına benzettiği birinin pencereye yaslandığını görünceye kadar. Önce yanıldığını düşünüp boş bir ümide kapılmamak için kendini zorladıysa da farkında olmadan ayağa kalkmıştı. Ve tam o anda genç delikanlı mum ışığının yakınına gelmişti, korku ve heyecandan nefesinin kesildiği o saniye nasıl olup da ölmediğine şaşırdığını anlatırken karşılaşmanın sarsıntısını üzerinden hâlâ atamamıştı; çünkü öldüğüne inandığı, inandırıldığı sevdiğini capcanlı karşısında gördüğünde, yüreği göğsünden fırlayacakmış gibi olmuştu.

Genç kız bütün bunları bir çırpıda anlatırken sevdiğinin elini bir an bile bırakmamıştı. Gözünü üzerinden ayırmıyor, aynı zamanda o olduğuna hâlâ inanmıyormuş gibi sürekli ona sarılıyordu; gençlerin bu içtenliği, birbirlerine duydukları sevgi, aynı sonu paylaşacak olan oradaki tüm insanları çok etkiledi; daha biraz öncesine kadar bütün duyuları uyuşmuş, yorgun, hiçbir şeyi umursamaz ve her türlü duyguya kapalıyken, garip bir tesadüfle birbirine kavuşan bu çiftin etrafını tutkulu bir coşkuyla sarmaya başladılar. Herkes bu olağanüstü gerçek karşısında kendi yazgısını unutmuştu; her biri onları anladığını, empati kurduğunu, mutluluklarına katıldığını ya da yaklaşan son nedeniyle üzüntü duyduğunu söyleme ihtiyacı duyuyordu, fakat son derece heyecanlı ve kavuşmanın coşkusundan kendinden geçmiş olan genç kız her türlü acımayı gururla reddetti. Hayır, o mutluydu,

sonsuzca mutluydu, çünkü sevdiğiyle aynı saat öleceğini biliyordu ve biri diğeri için yas tutmak zorunda kalmayacaktı. Mutluluğunu gölgeleyen tek bir şey vardı, Tanrı katına sevdiğinin ismiyle, onun eşi olarak çıkamayacaktı.

Genç kız bunu yüreğinin tüm saflığıyla, hiçbir şey düşünmeden, içinden geçtiği gibi söylemişti, söylediği gibi de unutuvermiş, sevdiğine sarılmıştı; bu nedenle Robert'in birlikte savaştığı, onun bu arzusunu dile getirmesinden çok duygulanan bir arkadaşının, yavaşça yaşlı bir adamın yanına sokulup onunla fısıldaştığını fark etmedi. Yaşlı adam ise kulağına fısıldanan sözlerden çok etkilenmiş gibiydi, çünkü hemen yerinden kalktı ve iki gencin yanına gitti. Köylü kıyafetine aldanılmamalıydı, kendisi yemin etmeyi reddetmiş Toulonlu bir papazdı, ihbar edildiği için tutuklanmıştı. Fakat üzerinde papaz giysisi olmasa da o bir papazdı ve papaz yetkisine sahipti. Çiftin evrakı çok öncesinde kilisede askıya çıktığı için haklarında verilen ölüm hükmü bunu erteleyemezdi, bu nedenle genç kızın biraz önce dile getirdiği arzusunu gerçekleştirmeye hazırdı, onları burada kader arkadaşlarının tanıklığı önünde ve Her Yerde Var Olan Tanrı'nın huzurunda evlendirebilirdi.

Genç kız gerçekleşeceği konusunda hiç ümidinin kalmadığı dileğinin yerine gelebileceğini duyduğunda şaşkınlıkla nişanlısına baktı. Nişanlısının yanıtı ışıl ışıl parlayan gözlerindeydi. İşte o zaman genç kız sert zeminde dizlerinin üzerine çöktü, rahibin elini öptü ve nikâh için hiç de uygun olmayan bu mekânda onları evlendirmelerini rica etti, çünkü tüm saf ve temiz duygularıyla, evlilik saatinin kutsallığına kendisini hazır hissediyordu. Mahzendeki diğer insanlar bu ölüm mekânının kısacık bir süre için de olsa kiliseye dönüşecek olmasından çok etkilenmişlerdi, bu nedenle ellerinde olmadan onlar da gelinin heyecanına, coşkusuna katıldılar ve her biri bir işin ucundan tutarken

duygularını güçlükle gizlemeye çalıştılar. Erkekler var olan birkaç sandalyeyi getirdiler, bir haçın etrafına mumları dizdiler, masayı da kilise sunağına benzettiler, kadınlar ise buraya getirilirken kendilerine acıyan insanların ellerine tutuşturdukları çiçeklerden bir taç örüp genç kızın başına taktılar; o sırada Papaz kızın nişanlısıyla yandaki odaya geçti ve önce ona, sonra da kıza günah çıkarttı ve damatla gelin sunağın önüne geldiklerinde birkaç dakika muhteşem ve dikkat çekici bir sessizlik oldu, öyle ki nöbetçi asker şüpheli bir durum olduğunu düşünüp aniden kapıyı açtı, içeri girdi. Olağandışı hazırlığı görünce ister istemez karanlık köylü yüzü ciddileşti ve gördükleri karşısında saygı duydu. Hiç kimseye rahatsızlık vermeden kapıda durdu ve bu olağanüstü nikâhın sessiz tanığı oldu.

Papaz masanın önüne geçti, birkaç kelimeyle oradaki insanlara, tüm samimiyetiyle Tanrı'ya yaklaşmak isteyenler için her yerin kilise ve sunak olabileceğini söyledi. Sonra da diz çöktü, onunla birlikte herkes aynı şekilde diz çöktü; etraf o kadar sessizdi ki mumların zayıf ışığı titremiyordu bile. Sonra ağır ağır konuşan Papaz sessizliği bozdu, iki gence yaşamda ve ölümde birleşmek istiyor musunuz, diye sordu. Genç kız son derece kararlı bir sesle "Yaşamda ve ölümde," dedi ve bu "ölümde" sözcüğü –daha biraz öncesine kadar hepsinde korku uyandırırken– suskun mekânda aydınlık ve net bir şekilde çınladı, çınlarken de kimsenin içinde korku kıvılcımına neden olmadı. Sonra Papaz ellerini kavuşturdu ve şu sözlerle nikâhı kıydı: "*Ego auctoritate sanctae matris Ecclesiae qua fungor, conjungo vos in matrimoniam in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.*"*

* (Lat.) Sayesinde bu görevi yerine getirdiğim kilisenin kutsal anasının bana verdiği yetkiyle Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına sizleri karıkoca olarak nikâhta birleştiriyorum. (ç.n.)

Böylece nikâh töreni sona erdi. Yeni evliler Papaz'ın elini öptüler ve hükümlülerin her biri içinden geçen güzel dileklerini söyledi. O anda hiç kimse ölümü aklına getirmiyordu, ölümü hissedenler de artık ondan korkmuyordu.

Bu arada damadın nikâh şahitliğini yapan arkadaşı, diğerleriyle yavaşça fısıldaştı, derken garip bir hareketlilik başladı. Erkekler küçük odadan içi saman dolu çuvalları getirdiler, yeni evliler rüya gibi olaya kendilerini kaptırdıklarından yapılan hazırlıkların farkında değillerdi, sonra damadın arkadaşı gülümseyerek yanlarına geldi ve oradaki bütün hükümlülerin yeni evli çifte bir armağan vermek istediklerini söyledi; ancak önlerinde uzun bir hayat olmayanlar için dünyevi bir hediyenin ne önemi olabilir ki, dedi. Bu nedenle onlar da yeni evlileri mutlu edecek, onlar için çok değerli olabilecek bir şey vermek istemişlerdi: Hayatlarının son ama aynı zamanda en mutlu gecesi olacak bir gerdek gecesi; küçük odada yalnız kalabilmeleri için diğerleri biraz sıkışacaklardı, ama olsun. "Şu birkaç saatin tadını çıkarın, hiçbirimize tek bir nefeslik bir yaşam dahi ikinci bir kez verilmeyecek ve böyle bir anda aşkı bulan onun keyfini çıkarmalıdır," dedi.

Genç kız saçlarının dibine kadar kızardı, kocası ise arkadaşının gözünün içine baktı ve davranışından etkilenerek elini sıktı. Tek kelime konuşmadılar, sadece birbirlerine baktılar. Böylece herhangi bir şey konuşup bir karara varmadan, tamamen olayların akışıyla hareket ederek erkekler damadın, kadınlar da gelinin etrafına dizildiler; ellerindeki ışıkları yukarı kaldırarak, yeni çiftin duygularına coşkuyla ortak oldular ve eski düğün geleneğini yerine getirdiklerinin farkında olmadan gençlere ölümden bir geceliğine ödünç aldıkları odaya kadar eşlik ettiler.

Evli çiftin arkasından yavaşça kapıyı kapattılar, fakat hiç kimse hemen yanı başlarında gerdeğe girecek gençler hakkında uygunsuz ya da temiz olmayan herhangi bir söz etmedi, şaka yapmadı; çünkü garip ve mutlu bir duygu seli hepsinin üzerine suskunluğun kanatlarını germişti ve kendi yazgıları karşısında çaresizce hiçbir şey yapamayan bu insanlar, başkalarına bir avuç mutluluk verebildikleri için çok mutluydular. Hem ayrıca bu mutlu olay sayesinde kendi kaçınılmaz sonlarını bir an için de olsa unutabildikleri için her biri bu iki gence karşı şükran duyuyordu. Ve böylece karanlıkta her biri bir yerde, uyanık ya da düş görür vaziyette tüm hükümlüler sabahın ilk ışıklarına kadar içi saman dolu çuvalların üzerinde yattılar, sadece arada bir kaybolmuş bir soluğun iniltisi kalabalık mekândaki sessizliği bozuyordu.

Ertesi sabah seksen dört hükümlüyü ölüm yolculuğuna götürmeye gelen askerler, hepsinin uyanık ve son yolculuklarına hazır olduğunu gördüler. Sadece yeni evli çiftin olduğu küçük odada sessizlik vardı. Tüfeklerin sert dipçik sesleri bile yorgun çifti uyandıramamıştı. Bu nedenle bu mutlu gençleri cellat şiddet kullanarak uyandırmasın diye sağdıç yavaşça yanlarına gitti. İki genç birbirlerine rahatça sarılmış yatıyordu. Kızın eli, sırtüstü yatan erkeğin boynunun altında kalmıştı; uykunun o yumuşak donukluğunda bile pırıl pırıl parlayan yüzleri öyle mutlu, öyle rahat görünüyordu ki sağdıç bu huzuru bozmak istemedi hiç. Fakat tereddüt edemezdi, yumuşak bir dokunuşla arkadaşını uyandırmak istedi, arkadaşı uyku mahmurluğuyla gözünü açtı ve hemen nerede olduğunu hatırladı, yavaşça eşine dokundu. Karısı bakışlarını yukarı kaldırdı, çocuk gibi korkmuştu, o da hemen buz gibi gerçeği hatırladı. Sonra kocasına gülümseyerek baktı, "Ben hazırım," dedi.

Genç çiftin el ele çıktığını gören diğerleri gayriihtiyari onlara yol verdi, böylece hiç planlanmadığı halde yeni evliler ölüm yolculuğunu başlatmış oldular. Her gün üzgün bir grubun gidişini görmeye alışmış olan sokaktaki insanlar o sabahki gruba şaşkın şaşkın baktılar, çünkü grubun başındaki iki insan; genç bir subay ve başında çiçeklerden gelin tacı taşıyan genç kadın öyle inanılmaz bir neşe ve neredeyse mutluluğa benzer bir güven yayıyorlardı ki etrafa, en duygusuz gönüller bile derin bir saygıyla eğiliyorlardı karşılarında. Fakat diğer hükümlüler de, o güne kadar ölüme giden diğer hükümlüler gibi ayaklarını sürüye sürüye yürümüyorlardı ölüme, hayır, her biri en önde giden iki gence bakıyordu, arzuları üç kez beklenmedik şekilde gerçekleşen bu genç çifte, alev alev yanan bir arzuyla, çaresizce sarıldıkları bir güvenle bakıyordu; bir kez daha, son bir kez daha bu iki genç için son bir mucizenin hem onları hem de kendilerini kaçınılmaz sondan kurtaracağını ümit ediyorlardı.

Fakat hayat mucizeleri sevse de, gerçek mucizeler konusunda cimri davranır: O tarihlerde Lyon'da her gün yaşanan bir durumdu bu. Hükümlü alayı bir köprüden geçirilip Brotteaux'nun balçık tarlalarına götürüldü, orada onları on iki Peloton* birliği bekliyordu. Her bir hükümlüye üç tüfek namlusu doğrultulmuştu. Hükümlüler yan yana sıraya dizildiler: Tek bir salvo atışıyla hepsi yere indirildi. Sonrasında askerler bedenlerinden henüz kanlar akan ölüleri Rhône Irmağı'na attılar; ırmağın hızlı akıntısı kimsenin tanımadığı bu insanların yüzlerini ve yazgılarını bir anda yuttu. Sadece çiçeklerden yapılmış tacı sulara gömülen gelinin başından kolayca ayrıldı, dalgaların üzerinde bir süre

---

* Alman İmparatorluğu döneminde infaz müfrezesi. (ç.n.)

anlamsız ve tuhaf bir halde sürüklendi. Sonunda o da kayboldu, onunla birlikte ölümün dudaklarından kurtulmuş ve hatırlanmaya değer aşk gecesinin hatırası da sonsuzluğun içinde kaybolup gitti.

İki Yalnız İnsan

Taşan geniş ve karanlık bir ırmak gibi akın akın çıkıyordu büyük kapıdan fabrika işçileri. Çıkışta caddede toplanan kalabalık birbiriyle vedalaşıp el sıkıştı, sonra yolda daha küçük gruplara ayrılarak oturdukları semtlere doğru yürümeye başladılar. Kente giden şose yolda hepsi bir aradaydı henüz. Renkli ve birbiriyle samimi grup, neşe içinde yüksek sesle konuşa konuşa ilerliyordu. Genç kızların tiz kahkahaları akşamın sessizliğinde gümüş çan gibi çınlıyordu.

Büyük kalabalığın en arkasında bir erkek işçi yalnız yürüyordu. Yaşlı sayılmazdı, güçsüz hiç değildi, fakat sakat ayağı nedeniyle öbürlerine yetişemiyordu. Uzaktan hâlâ neşeli sesler geliyordu. Adam, insanların coşkulu ve mutlu seslerine hiç kıskançlık hissetmeden kulak veriyordu. Sakatlığı, onu yalnız kalmaya alıştırmıştı ve bu yalnızlığı içinde de dünya nimetlerinden feragat eden birinin umursamazlığıyla, içine kapanık bir filozof yapmıştı.

Yavaş yavaş, topallayarak yürüyordu. Serin akşam sisi, uzaklardaki karanlık tarlalardan yükselen, yakında olgunlaşacak mahsulün tatlı kokusunu bastıramıyordu. Uzaklardaki kahkaha sesleri kesilmişti. Arada sırada bir ağustosböceği tek başına ötüyordu. Onun dışında her yerde

sessizlik vardı, suskun düşüncelerle konuşmaya başlayan bir sessizlik.

Sonra birden kulak kesildi. Sanki birinin hıçkırdığını duymuştu. Sessizliği dinledi. Her şey suskundu, rüyasız bir uykuda olduğu gibi tıpkı. Fakat hemen ardından o derin inleyişi yeniden duydu, bu kez daha acı doluydu. Zar zor seçilen akşam karanlığında, caddenin öbür tarafında tren raylarının üzerinde birinin oturduğunu ve ağladığını gördü. Önce o kişinin önünden yürüyüp geçmek istedi. Fakat yakınına geldiğinde hâlâ hıçkırmakta olan kızı tanıdı.

Kendisiyle aynı fabrikada çalışan işçi bir kızdı. Herkesin "Çirkin Jula" dediği bu kızı fabrikadan tanıyordu. Çirkinliği o kadar dikkat çekiciydi ki, çocukluğundan beri bu isimle anılıyordu. Yüzü kaba ve gayrimuntazamdı, kirli sarı gibi olan cildi çok iticiydi. Vücut yapısı da orantısızdı. Üst kısmı bir çocuğun bedeni kadar zayıf, hatta sıskaydı, onu taşıyan kalçaları ise geniş ve biraz da çarpıktı. Güzel olan tek yeri sakin sakin bakan, pırıl pırıl parlayan gözleriydi, tüm aşağılayıcı ve nefret dolu bakışları yumuşak bir tevekkülle geri yansıtan gözleri.

Adamın kendisi o kadar çok gizli acılar yaşamıştı ki kıza merhamet etmeden geçip gidemedi. Kıza yaklaştı ve sakinleştirmek ister gibi elini dostça omzuna koydu.

Kız bir rüyadan uyandırılmış gibi irkildi.

"Bırak beni!"

Kız kiminle konuştuğunun farkında değildi, içinden gelen ve hâkim olamadığı bir acıyla haykırmıştı. Başını kaldırıp yanına yaklaşan yabancıyı tanıyınca sakinleşti. Adamı iyi tanıyordu, çünkü fabrikada kendisiyle alay etmeyen çok az kişiden biriydi. Kendini savunmak için mırıldandı.

"Bırak beni, ben başımın çaresine bakarım."

Adam yanıt vermedi. Sessizce kızın yanına oturdu. Kızın hıçkırıkları gittikçe şiddetleniyor ve artıyordu. Adam teselli etmek için onunla konuşmaya çalıştı.

"Yapma böyle Jula. Ağlamakla hiçbir şey halledilmez."

Kız sustu, adam dikkatle sordu:

"Sana yine ne yaptılar?"

Adamın sorusu kızı kendisine getirdi. Yanaklarına kan hücum etmişti sanki, hızlı hızlı ve öfkeyle anlatmaya başladı:

"Paydostan sonra eve giderken bu pazar nereye gidelim, diye konuşuluyordu. Biri kırlara, köylere gidelim dedi, diğerleri de hemen kabul etti. Kimler gelecek diye sorulurken, ben aptal, ben gelirim, dedim hemen. Bunun üzerine hepsi gülmeye ve her zamanki gibi kötü şakalarını yapmaya başladı ve o kadar ileri gittiler ki sonunda ben de öfkeden deliye döndüm. Bana ne oldu bilmiyorum ama sabrım taştı, ne kadar aşağılık insanlar olduklarını yüzlerine haykırdım. Ve –o zaman– o zaman beni dövdüler..."

Kız yine hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Adam çok üzüldü ve zavallı kıza bir şeyler söyleme ihtiyacı hissetti. Kızı teselli etmek için ona kendi yaşadığı acıları anlatmaya başladı.

"Bak Jula, böyle bir şeyi ciddiye almamalısın. Yarın sabah tek başına kırlara gidebilirsin. Pazar günlerini evde geçirmek istemeyen başka insanlar da var. Tek başına hiç dışarı çıkamayanlar da, çünkü ayakları onları ancak fabrikadan eve kadar taşıyabiliyor. O insanların da hayatı kolay değil, hep aksadıkları ve başkaları onlarla birlikte olmaktan sıkıldığı için hep yalnız bu insanlar. Bu nedenle bu kadar dert etme Jula. Birkaç kendini bilmez aptal için üzülme!"

Kız yine hızlı hızlı konuştu. Çünkü acısını azaltmak istemiyordu, acı çeken herkes gibi acı çekmekten memnundu.

"Beni üzen onlar değil ki. Her şey, tüm yaşamım üzüyor beni. Bazen kendimi düşündüğümde, ben bile kendimden tiksiniyorum. Ben neden bu kadar çirkinim? Benim elimde değil ki. Fakat hayatım boyunca bu yükü taşıyorum. Daha çocukken bana bakıp güldüklerini hissediyordum. Bu nedenle başka çocuklarla oynamayı hiç istemedim, onlardan hep çok korktum ve onları kıskandım."

Adam kızın anlattıklarını titreye titreye dinliyordu, yaşadığı onca acıyı adama anlatıyordu ve adam da kızın neler hissettiğini anlayabiliyordu. Çünkü adamın içinde sakladığı binlerce korku dolu, öldüğünü sandığı saatler yeniden uykularından uyanıyordu. Adam burada kızı teselli etmek için bulunduğunu çoktan unutmuştu bile. Farkında olmadan o da kendi yaşadığı acılardan bahsetmeye başladı, çünkü anlayacak birini bulmuştu. Ağır ağır anlatmaya başladı:

"Bir zamanlar başka çocuklarla oynamak isteyen, fakat oynayamayan bir çocuk vardı. Diğer çocuklar koşup zıplayıp oynarken, sıçrarken o zar zor aksayarak yetişmeye çalışırdı ve her zaman en sona kalırdı. Her zaman çaresiz, hantaldı, diğerleri hep ona gülerdi. O çocuk senin yaşadıklarından çok daha kötü şeyler yaşadı, senin hiç olmazsa sağlıklı ayakların var, dünyayı gezebilirsin onlarla."

Genç kızın içindeki üzüntü gitgide kabarıyordu. Hayatındaki tüm acıları vücudunun her hücresinde hissediyordu.

"Hiç kimsenin hayatı benim hayatım kadar zor olamaz. Benim hiç annem olmadı, hiçbir insan bugüne kadar bana güzel bir şey söylemedi. Her genç kız sevgilisiyle gezmeye çıkarken, ben hep yalnızım ve bunun hep böyle devam edeceğini, böyle devam etmek zorunda olduğunu biliyorum, başkaları gibi hissetsem de bu durum değişmeyecek. Tanrım neden bu böyle?"

Şimdiye kadar hiç kimseye söyleyemediklerini, hatta kendilerine bile itiraf edemedikleri şeyleri birbirlerine anlatıyordu bu iki yalnız insan, oysa birbirlerini doğru dürüst tanımıyorlardı bile. Fakat birinin yüreğinden kopan çığlık diğerinde karşılık buluyordu, çünkü onların acıları akrabaydı. Adam kıza bugüne kadar hiç sevgilisi olmadığını anlattı, çünkü aksayan bacağıyla hiçbir kıza yaklaşamamıştı ve hiçbir kız da onun aksayan bacağına ayak uydurmak istememişti. Bütün bir hafta kazandığını sokak fahişelerine veriyordu ve her geçen gün daha çok üzülüyor, yaşamdan biraz daha kopuyordu.

Birilerinin geldiğini duyduklarında birbirlerine acılarını itiraf etmeye ara verdiler. Birkaç kişi onlara doğru yaklaşıyordu, gelenlerin siluetleri pek seçilemiyordu. Yanlarından geçip gittiklerinde erkek kıza yalın ve rica eder bir tonla "Gel," dedi.

Kız adamla gitti. Akşamın karanlığı iyice bastırmıştı. Adam kızın yüzünü seçemiyordu artık, itiraf ettiği acıları içinde kendini kaybolmuş hisseden kız ise adımlarını adamın adımlarına uydurduğunun farkında değildi. Kusurlarını görmeden birbirlerini anlamanın kör duygusu bu iki yalnız insanın üzerine bir mutluluk gibi inmişti. Birbirlerine söyledikleri sözler gitgide daha içten, daha yavaştı, birbirlerini anlayabilmek için birbirlerine iyice sokulmak zorunda kalmışlardı.

Ve kız birden adamın elinin hafifçe ve şefkatle geniş kalçasına dokunduğunu hissetti...

Wondrak

Her yerde "Kurukafa" diye tanınan Ruzena Sedlak'ın*, bu çirkin yaratığın çocuk doğurduğu haberi; bu inanılmaz, akıl almaz haber 1899 yılının sonbaharında Bohemya'nın güneyinde küçük bir kent olan Dobitzan'da büyük bir neşeye neden oldu. Onun korkutucu, hatta rahatsız edici çirkinliğiyle insanlar kötü niyetli olduklarından değil, ona acıdıklarından, ona merhamet ettiklerinden eğlenirlerdi. Fakat günün birinde onun çocuk doğuracağını, bu defolu ve pis tencerenin günün birinde kapağını bulacağını en cüretkâr şakacı bile aklına getirmezdi. Bu iştah kaçıran mucizeye, Sedlak'ın yaşadığı kentten uzaktaki bir ormanda avlanan bir avcı ciyak ciyak bağıran bir bebek annesinin memesini emerken tanık olmuştu, sonrasında da bu renkli haber elinde kovaları olan hizmetçi kızlar tarafından Dobitzan'daki tüm dükkânlara, bakkallara, meyhanelere ve evlere yayılmıştı. Karanlık ekim akşamlarında bu beklenmedik bebek ve babasının kim olduğundan başka bir şey konuşulmadı. Meyhanenin kaba müdavimleri her gün oturdukları masalarında sinsice birbirlerini dürtüyor,

* Slavkökenli bir kelime, "oturmak, kalmak" anlamına gelmektedir. Çekçe "çiftçi" anlamına gelir. (ç.n.)

birbirlerini bebeğin babası olmakla suçluyor, şakalaşıyor, gülüşüyorlardı ve tıbbı çok iyi bilen eczacı muhtemel aşk sahnelerini öyle canlı tonlarda anlatıyordu ki sarhoşlar kendilerine gelebilmek için birkaç snaps daha içiyorlardı. Yirmi sekiz yıldan beri ilk kez bu uğursuz yaratık hemşerilerini böylesine eğlendirmişti.

Fakat bu zavallı hilkat garibesi kadınla ilk eğlenen, hatta çok zalimce eğlenen doğanın kendisiydi, frengili bir birahane işçisinin evlilik dışı kızı olarak doğan Sedlak'la ilk eğlenen daha ana rahmindeyken onun burnuna bastırıp ezen doğaydı, sonrasında üzerine yapışan bu adla dünyaya gelmişti. Çünkü o güne kadar kırk yılda her türlü çirkin ve garip bebeği dünyaya getiren ebe onu görür görmez istavroz çıkarmış ve kendini tutamayarak "Bu bir kurukafa!" diye bağırmıştı. Çünkü normal bir insan yüzünde net ve açık bir şekilde gözleri korumak, dudakları gölgelendirmek için burun kavisi olur, bu da ışık ve gölgeyi yüze dağıtır; ancak bu çocuğun yüzünde burun olması gerektiği yerde hiçbir şey yoktu. Pembe bir et yığını olan yüzünde, kurşun yarası gibi görünen iki siyah nefes deliği korkunç görünüyordu. Kemikten alnı ile beyaz dişleri arasında dehşet verici, tedirgin edici bir boşluk olan bu şey (uzun süre hiç kimse ona bakmaya dayanamazdı) ister istemez bir kurukafaya benziyordu. Ebe ilk korkusunu atlatıp kendisini toparladıktan sonra bebeğe iyice baktığında diğer organlarının yerinde, kendisinin de son derece sağlıklı olduğunu gördü. Bu uğursuz varlığın diğer çocuklardan tek eksiği bir parça kemik ve kıkırdak, bir parmak uzunluğunda etti. Fakat doğa bizi yasalarındaki ahenge, uyuma öyle bir alıştırmıştır ki, onun görmeye alışık olduğumuz uyumundaki en ufak bir kayma bizi tiksindirir, korkutur; bu nedenle Yaradan'ın her hatası yanlış yaratılmış bu varlığa karşı –her ne kadar bir haksız-

lık ise de ne yazık ki çözümü yoktur– içimizde öfke uyandırır. Daha da kötüsü tiksintimizi onu özensiz yaratana değil, hiçbir suçu günahı olmayan eserine yöneltiriz: Sakat ve biçimsiz varlık yeterince sıkıntısı, derdi yokmuş gibi sağlıklı ve kusursuz varlıkların nahoş davranışlarına da katlanmak zorunda kalır. Bu nedenle şaşı bir göz, yamuk bir dudak, yarılmış bir ağız gibi doğanın bir kereliğine yaptığı bir hata, bir insanın gittikçe artan acısına, ruhunda onarılmayacak bir yaraya dönüşebilir; etrafımızı saran, dünya dediğimiz ve inanmakta güçlük çektiğimiz gezegendeki anlam ve adalete olan inancımızı şeytani bir felakete dönüştürür.

Haklı olarak kendisine Kurukafa dendiğini Ruzena Sedlak çocukluğundan beri biliyordu; konuşmayı öğrenirken kusurunu da öğrenmişti ve yaşamının her saniyesi, bu bir parça eksik kemik yüzünden içinde yaşadığı toplum tarafından acımasızca dışlandığını hatırlatıyordu ona. Hamile kadınlar caddede ona rastladıklarında hızla yollarını değiştiriyor, yumurtalarını pazarda satmaya gelen yabancı köylü kadınlar onu gördüklerinde istavroz çıkarıyorlardı, çünkü cahil insanlara göre bu çocuğun burnunu ezen şeytandan başkası olamazdı. Hatta dostça yaklaşanlar bile onunla konuşurken bakışlarını yerden kaldırmıyorlardı. İnsanlardaki çirkinliği fark etmeyen, yalnızca iyiyi hisseden hayvanlar dışında hiç kimsenin gözbebeğine baktığını, bir gözü yakından gördüğünü hatırlamıyordu Ruzena. Allahtan çok akıllı ve çok duyarlı değildi, bu sayede Tanrı'nın kendisine yaptığı bu haksızlığı insanların arasındayken pek hissetmiyordu. İnsanlardan nefret edecek gücü olmadığı gibi onları sevme arzusu da yoktu, kendisine yabancı olan kentle de pek ilgilenmiyordu, bu nedenle iyi niyetli Peder Nossal'ın tavsiyesiyle kentten yürüyerek sekiz saat uzaklıkta, insanlarla hiçbir iletişime geçmeyeceği bir or-

manda temizlik işi bulduğunda pek sevinmişti. Kont R., Dobitzan'dan Schwarzenberg'e kadar olan geniş ormanlık arazisinin tam ortasına avlanmak için gelen konuklarına özel, yabancı tarzda bir ağaç ev yaptırmıştı, sonbaharda birkaç hafta dışında bomboş olan bu eve hiç kimsenin olmadığı zamanlarda bekçilik yapması için Ruzena Sedlak yerleştirilmişti. Bütün görevi eve bekçilik yapmak ve sert kış aylarında geyikleri ve küçük yabani hayvanları beslemekti. Onun dışında istediğini yapabilir, zamanını istediği gibi değerlendirebilirdi, o da öyle yapıyordu; keçi, tavşan ve başka küçük hayvanlar besliyor, sebze yetiştiriyor, yumurta, tavuk ve oğlak satarak küçük çapta ticaret yapıyordu. Sekiz yıl boyunca sadece ormanda yaşadı, çok sevdiği hayvanlar içinde insanları unuttu, insanlar da onu unuttu. Ancak bir mucize eseri, kör ya da sarhoş bir adam (başka türlü bir erkeğin yolunu şaşırmasını açıklamak mümkün değil) gelip de Kurukafa'ya bir çocuk verince Dobitzan halkı, yıllar sonra Tanrı'nın unuttuğu bu yaratıkla yeniden neşeyle ilgilenmeye başladı.

Kentte bu habere gülmeyen, hatta öfkeyle homurdanan biri vardı: Belediye başkanı. Çünkü doğa herhangi bir yerde canlılardan birine kötü davransa da ve Tanrı, yarattığı varlıklardan birini unutsa da, devletin resmi dairesi bir insanı unutmazdı ve düzgün işleyen bir kütükte aksaklık olamazdı. Beş aylık bir çocuk ve henüz doğumu haber verilmemiş, kaydı yapılmamış, diye homurdandı belediye başkanı (normalde kendisi fırıncıydı), onunla birlikte papaz da sinirlendi: Beş aylık çocuk ve henüz vaftiz edilmemiş! Bu kâfirlikti. Dünyevi ve ruhani dünyanın idarecilerinin kendi aralarında yaptıkları uzun görüşmeden sonra, Belediye Kâtibi Wondrak, Sedlak'a vatandaşlık görevlerini hatırlatmak üzere ormana gönderildi. Sedlak, kâtibi önce

tersledi, çocuk kendisinindi, kimseyi ilgilendirmezdi, fakat Wondrak, şişman bedenini hiç sarsmadan "Haklısınız, vaftiz edilmemiş bir çocuk şeytana aittir ve şeytan da kısa süre içinde gelecek ve onunla ilgilenecektir kuşkunuz olmasın, vaftiz edilmesine izin vermezseniz, onu alıp cehennemine götürecektir," deyince, yarım akıllı yaratık iyi yürekli Papaz Nossal'a karşı duyduğu korkuyu kemiklerinde hissetti ve ertesi pazar mavi bir kundağa sardığı bebeğiyle kente geldi. Vaftiz, meraklı ahalinin alaylarını engellemek için sabahın erken saatlerinde yapıldı, tanıklığı da bir gözü kör bir dilenci kadınla, ön adı Karel'i, zırıl zırıl ağlayan bebeğe veren namuslu Wondrak yaptı. Belediyedeki işlemler biraz daha nahoş geçti, çünkü belediye başkanı kayıt formunu doldurmak için bebeğin babasını sorunca hem onun hem de iyi yürekli Wondrak'ın dudaklarında bir gülümseme belirdi. Bu soruya Ruzena yanıt vermedi ve dudaklarını ısırdı. Böylece babası belli olmayan çocuk annesinin ismiyle kaydedildi: Karel Sedlak.

Ruzena, Karel'in babasının kim olduğunu gerçekten de söyleyemezdi. Geçen yılın bulutlu bir ekim akşamıydı, Sedlak sırtında küfesi geç vakit kentten dönüyordu. Ormanda o bölgeden olmayan üç delikanlıyla karşılaştı, bunlar odun hırsızları, kaçak avcılar ya da Çingenelerdi. Ağaçların yaprakları çok yoğun olduğundan adamların yüzünü seçmek zordu, aynı şekilde adamlar da önlerindeki bu kişinin kim olduğunu seçememişlerdi (seçebilselerdi belki de gösterdikleri şefkatin yersiz olduğunu fark ederlerdi), çan biçimindeki önlüğünden onun bir kadın olduğunu anlamışlar ve büyük bir istekle üzerine atlamışlardı; Sedlak hemen geri dönüp kaçmak istemiş, fakat oğlanlardan biri arkadan yakalayıp onu yere öyle bir atmıştı ki sırtı, paramparça olan küfenin altında çatırdamıştı. Bağırmak istemiş, fakat üçü

birden hemen eteğini sıyırıp başından çıkarmış, bluzunu parçalamış, kendilerine vurmak, tırmalamak ve itmek isteyen kadının ellerini bağlamışlardı. Sonrasında da olan olmuştu. Üç kişiydiler, üzerinden sıyırdıkları gömlek nedeniyle Sedlak yüzlerini seçememişti, üçü de hiç konuşmamıştı. Sadece kahkaha sesleri duymuştu, gurultuya benzer, kötü bir kahkaha, sonrasında karınları doymuş, rahatlamış gibi çıkardıkları bir hırıltı. Tüm hissettiği sadece tütün kokan sakallı yüzler, acı içinde sert kavramalar, üstüne çöken baskı ve acıydı. Sonuncusu da işini bitirdikten sonra ayağa kalkmak, kurtulmak istediyse de içlerinden biri sertçe kafasına vurunca düştü: İşte o zaman bu adamların hiç şakasının olmadığını anladı.

Sedlak kendine geldiğinde, adamlar çoktan uzaklaşmışlardı; kan içindeydi, öfkeliydi, her yanı sıyrıklarla, eziklerle doluydu. Dizleri yorgunluktan ve öfkeden titriyordu. Utandığından değildi öfkesi ve titremesi, nefret ettiği bedeni de umurunda değildi; bugüne değin o kadar çok aşağılanmıştı ki bu adi saldırı, yaşadıkları içinde çok özel bir yere sahip değildi, fakat gömleği yırtılmıştı, yeşil eteği ve önlüğü de, ayrıca o serseriler pahalı küfesini de parçalamışlardı. Kente gidip bu haydutları ihbar etsem mi, diye düşündü, fakat kentteki insanlar onunla yalnızca alay ederlerdi, kimse yardım etmezdi. Böylece öfke içinde zar zor eve geldi; hayvanlarını görüp, onların yumuşak ağızlarını elleriyle okşayınca o alçakça tecavüzü unuttu.

Aylar sonra, anne olacağını fark ettiğinde çok korktu. Ve hemen bu davetsiz misafirden kurtulmaya karar verdi. Kendisi gibi bir hilkat garibesi daha gelmemeliydi dünyaya. Kendisinin yaşadıklarını suçsuz, masum bir çocuk daha yaşamamalıydı. En iyisi öldürmek, ortadan kaldırmak, gömmekti. Hiç kimse hamile olduğunu anlamasın diye sonraki

haftalar pazara gitmedi. Hamileliği ilerlediğinde gübre yığınının yanına derin bir çukur kazdı. Dünyaya gelir gelmez çocuğu oraya gömecekti. Nasılsa kimsenin haberi olmaz, diye düşündü. Ormana kimse gelmezdi.

Fakat bir mayıs gecesi aniden ve korkunç doğum sancıları başlayınca, iç organlarına kor gibi yanan bir pençe geçirilmiş gibi yere düştü, ışığı bile açacak zamanı olmadı. Dişlerini dudaklarına geçirdi; yalnız, çaresiz ve adeta işkence çekerek bir hayvan gibi çocuğunu çıplak zeminde doğurdu. Zar zor kendini yatağa attı, kan ter içinde bir et yığını gibiydi, bitkin bir şekilde ertesi güne kadar uyudu. Hava aydınlanıp da uyandığında neler olduğunu hatırladı hemen, ne yapması gerektiğini de. İnşallah veledi öldürmek zorunda kalmazdı, inşallah çoktan ölmüştür, diye geçirdi aklından. Etrafı dinledi. Tam o anda yerden zayıf, ince bir viyaklama sesi duydu. Sürüne sürüne yanına gitti, çocuk daha yaşıyordu. Titreyen elleriyle dokundu, önce alnını yokladı, sonra minicik kulaklarını, çenesini, burnunu; titremesi gitgide artıyordu, aynı zamanda vahşi ve rahatlatıcı bir korkuydu bu: Bir mucize gerçekleşmişti. Çocuk sağlamdı, her şeyi de tastamamdı. O, biçimsiz yaratık gerçekten de pırıl pırıl, sıhhatli bir çocuk getirmişti dünyaya. Üzerindeki lanet bitmişti, şaşkın şaşkın bakıyordu pembe beyaz velede. Aydınlık görünüyordu çocuk, hatta gözüne güzel bile gelmişti, bir kurukafa değildi, aksine herkes gibi bir bebekti, tam o sırada kurbağanınkine benzeyen ağzında küçük bir gülümseme belirdi. İşte o zaman planladığı şeyi yapacak gücü kalmadı, küçük, yavaş yavaş nefes alan bu varlığı göğsüne bastırdı, emzirdi.

Şimdi artık birçok şey güzeldi. Artık hayat bir anlam kazanmıştı, bu zayıf zayıf soluk alan, ince ince viyaklayan varlık göğsünde emiyor, iki minik eliyle ona dokunuyordu.

Kendi çirkin vücudundan başka hiçbir şeyi olmayan Sedlak'ın bir şeyi vardı artık. Kendisinden sonra da yaşayacak, ona muhtaç, ona ihtiyaç duyan bir canlı yaratmıştı. Bu beş ay boyunca Ruzena Sedlak çok mutluydu. Çocuk sadece onunla büyüyor ve kimse tarafından bilinmiyordu: Bu iyiydi. Babası yoktu: Bu da iyiydi. Dünyadaki hiç kimse onun varlığından haberdar değildi: Bu daha da iyiydi. Böylece çocuk tamamen ona, yalnızca ona aitti.

İşte bu nedenle Ruzena bebeğinin hem vaftiz edilmesi hem de kaydedilmesi gerektiğini söyleyen resmi dairenin gönderdiği zavallı Wondrak'ı büyük bir öfkeyle karşılamıştı. Köylülere has o garip hırsıyla ve anlaşılmaz bir dürtüyle, çocuğunun varlığından haberdar olunursa, onun elinden alınacağını düşünüp korkmuştu. Şimdi ona aitti, sadece ona, fakat resmi olarak kaydedilirse belediye başkanı, devlet onu şu aptal defterlerden birine kaydederse o zaman bebeğinin bir parçası devlete ait olacaktı. O zaman devlet onu boyunduruğunda tutacak, onu çağıracak, ona emredecekti. Ve gerçekten bu nedenle Karel'ini ilk ve son kez getirdi kente, insanların içine. Ve çocuk büyüdükçe annesini de şaşırtacak şekilde küstah, meraklı bir burnu, çevik, dümdüz bacakları olan geniş enseli esmer, hoş bir oğlan oldu; müzik kulağı olan, ardıçkuşu gibi ıslık çalabilen, alakarganın ve guguk kuşunun sesini taklit edebilen, kedi gibi ağaçlara tırmanan, beyaz köpek Horcek'le koşarken yarışan bir oğlan. İnsanın nasıl göründüğünü bilmediğinden Sedlak'ın garip suratından korkmuyordu oğlan, Sedlak ise onunla konuşurken oğlunun yuvarlak, kestane rengi gözlerinin gülerek, art niyetsiz kendisine baktığını görünce çok mutlu oluyordu. Küçük elleriyle keçilerin sütünü sağıyor, böğürtlen topluyor, odun kırıyordu. Nadiren kiliseye giden Sedlak artık yeniden dua etmeye başlamıştı. Çocuğunun

geldiği gibi birden elinden alınacağı korkusundan bir türlü kendini alamıyordu.

Fakat bir gün oğlak satmak için kente geldiğinde Wondrak birden yolunu kesti, bunu yapmak onun için pek de zor olmadı, çünkü aradan geçen bu yedi yıl zarfında Bohemyalı göbeği daha da genişlemiş, yuvarlaklaşmıştı. İyi ki seni burada yakaladım, diye mırıldandı, böylece ormana kadar uzun uzun yürümeyecekti. Seninle külahları değişeceğiz, dedi. Yedi yaşına gelenoğlunun artık okula gitme zamanının geldiğini bilmiyor muydu Sedlak. Kadın ters ters, oğlumun kaç yaşında olduğu, nereye gitmesi gerektiği seni hiç ilgilendirmez deyince, Wondrak pantolonunun kemerini sıktı, geniş yüzünde bir devlet memurunun tehditkâr asaletinin gölgesi belirmişti, derken son derece kendinden emin bir şekilde belediye kâtibi olarak, ona inatçılığın ne demek olduğunu göstermeye karar verdi. Acaba Sedlak ilköğretim yasası diye bir şey duymamış mıydı, iki yıl önce o pahalı okul binası niçin inşa edilmişti bilmiyor muydu acaba. Derhal belediye başkanının yanına gitmeliydi, o kendisine, Hıristiyan bir çocuğu, imparatorluk devleti Avusturya'da çok sevdiği ineği gibi büyütemeyeceğini iyice belletirdi. Eğer yine de istemezse, hapishanede kendisi için de bir yer vardı, çocuğunu da elinden alırlar ve bir yetimhaneye verirlerdi.

Son tehdidi duyan Ruzena'nın beti benzi attı. Elbette oğlunun okula gitmesi gerektiğini o da düşünmüştü, fakat resmi makamların bunu unutacağını ümit etmişti. Ancak belediyedeki o kahrolası defterde kayıtlıydı. O deftere kayıt olan bir daha özgür olamıyordu. Ve işte oğlunu almaya çalışacaklardı. Çünkü Karel güçlü bacaklarına rağmen her gün sekiz saat yürüyüp okula gidemezdi ve kendisi kentte nerede yaşayabilirdi? Sonunda her zaman olduğu gibi

Papaz Nossal imdadına yetişti. Hafta içinde çocuk onun yanında kalacak, hafta sonunda ve tatillerde de annesinin yanına gidecekti. Yardımcısı oğluna iyi bakacaktı. Öfkeli bakışlarıyla Ruzena, papazın yanında kendisine dostça gülümseyen, iyi yürekli, şişman kadına baktı. Aslında Ruzena oğlu Karel'i kendisinden daha fazla görecek bu kadının üzerine atlamayı tercih ederdi. Fakat papazdan çekindiği için kabul etmekten başka çaresi yoktu. Yüzü kül rengine döndü, berbat yüzündeki ürpertici delikler nefretten öyle siyah görünüyordu ki, zavallı kadın şeytan görmüş gibi aceleyle mutfağa koşup istavroz çıkardı.

O günden sonra Sedlak sık sık kente geldi. Kendisi gibi tiksinti ve nefret uyandırmayan, tam tersine yaşıtlarının çoğundan daha sağlıklı ve hayat dolu olan oğlu Karel'i tertemiz giysiler içinde, önünde eğri tahtası, diğer çocuklarla okula giderken bir köşeden gururla seyretmek için tüm gece sekiz saat yürüyordu. Sadece bu sahneyi görmek için sekiz saatte geliyor, sekiz saatte dönüyordu. Ormandan kente yumurta, tereyağı getiriyor, sırf oğluna yeni bir giysi diktirebilmek için her geçen gün daha büyük bir hırs ve hevesle çalışıyordu. Ve hayatında ilk kez, pazar günlerinin Tanrı'nın insanlara verdiği bir armağan olduğunu görüyordu. Oğlu çok güzel öğreniyordu, akıllı, çalışkan bir çocuktu; hatta papaz tüm masraflarını kendisinin karşılayacağından ve onu daha büyük okullara, daha büyük bir kente gönderebileceğinden bahsediyordu. Fakat Ruzena şiddetle buna karşı koyuyordu, oğlu burada kalacaktı, kendi yaşadığı ormanda oduncu olacaktı. Ağır bir işti ama olsun, oğlu yanında olacaktı, çalışacağı yer, kendi oturduğu yerden dört saat uzaktaydı sadece, öyle olursa oğluna yemek götürebilecek, bir saat yanında oturabilecekti. Onu her zaman görmese de uzaktan sert balta seslerini duyacak,

yüreğinde hissedecek ve mutlu olacaktı. Bilecekti ki bu baltayı sallayan kendi canı, kendi gücüdür.

Oğlunun dışında hiçbir şey düşünmüyordu. Hayvanları bile ihmal ediyordu. Onun için yeryüzünde oğlundan başka kimse yoktu. Bu nedenle 1914 yılında bir savaşın patlak verdiğini fark etmedi bile – garip ama fark ettiği de sevindirici şeylerdi. Erkekler askere gittiklerinden, oğlan çocuklarına daha iyi ücret ödeniyordu, ayrıca yumurtaları ve tavuklarıyla kente geldiğinde, eskiden olduğu gibi pazarda kadınları beklemesi gerekmiyordu, hayır onlar koşup ona yanaşıyor ve sıkı pazarlık ediyorlardı, o yumurtalarını veriyor, karşılığında para alıyordu. Bir çekmece dolusu parası vardı artık; üç yıl daha böyle çalışırsa, sonrasında oğlu Karel'le kente taşınabilirdi. Savaş hakkında tüm bildiği bundan ibaretti.

Fakat aylarla ölçülmesi nerdeyse mümkün olmayan bu dönemde bir gün çalışan oğluna yemek götürdüğünde, oğlu başı eğik, çorbasını içerken sözcükleri yutarak, bu pazar onun yanına gelemeyeceğini söyledi. Kadın şaşırdı. Neden? Doğurduğu günden beri ilk defa bir pazar günü onu göremeyecekti. Evet, dedi oğlan çiğnemeye devam ederek, diğerleriyle birlikte yoklama için Budweis'a gitmesi gerekiyordu. Yoklama, bu kelimenin ne anlama geldiğini bilmiyordu Ruzena. Oğlu açıklamaya devam etti, artık on sekizliklere gelmişti sıra, çoktandır gazetelerde yazıyordu ve dün resmi daireden yazı gelmişti.

Ruzena bembeyaz kesildi. Bir anda yüzündeki kan çekilmişti sanki. Oğlunun da on sekiz yaşına geleceğini ve onu kendisinden koparacaklarını hiç düşünmemişti. Şimdi anlamıştı. Bu nedenle bir zamanlar onu o kahrolası deftere kaydetmişlerdi. Belediyede, o hırsızlar, oğlunu kendi savaşlarına sürüklemek için yapmışlardı bunu. Orada öy-

lece donmuş gibi oturuyordu, Karel annesine şaşkın şaşkın baktığında ilk kez annesinden korktu. Çünkü orada oturan, bir insan değildi, ilk kez o korkunç kelimeyi aklından geçirdi: "Kurukafa." Bunu söyleyen bir sınıf arkadaşının çenesine yumruğunu indirmişti. Bembeyaz, kanı çekilmiş yüzdeki gözler siyah siyah boşluğa bakıyorlardı, etteki iki karanlık deliğin altında açılmış ağız ise boş bir mağaraya benziyordu. Karel korktu. Tam o sırada annesi ayağa kalktı, oğlunun kolundan tuttu, "Gel buraya," diye emretti. Sesi kırılan sert bir kemik çatırtısı gibi çıkmıştı. Oğlunu, yan tarafta işçilerin aletlerini koydukları ambara götürdü. Hiç kimse yoktu orada; kapıyı kapattı. "Orada kal," diye emretti oğluna, karanlıkta sesi öbür dünyadan geliyormuş gibi çıkmıştı. Sonra elbisesinin düğmelerini açtı. Titreyen parmaklarıyla gümüş haçı çıkarması biraz zaman aldı – onu buruşuk bir bantla boynuna takmıştı. Çıkarıp pencere pervazına koydu. "Al," diye emretti, "yemin et!" Karel ürperdi... "Ne için yemin edeyim?" "Tanrı'nın, tüm azizlerin ve İsa'nın üzerine yemin et, sözümden çıkmayacağına yemin et!"

Karel soru sormak istedi, fakat annesi kemikli parmaklarıyla elini tutup haçın üzerine koydu. Dışarıdan tabak sesleri, işçilerin gülüşmeleri, yemek yerken ağız şapırdatmaları duyuluyordu, biraz ileride tarladan ise ağustosböceklerinin sesleri geliyordu, ambarın içi ise çok sessizdi, yalnızca Ruzena'nın kafatası, gölgenin içinden tehditkâr bir şekilde parlıyordu. Bu siyah tutku Karel'i korkutuyordu. Fakat yine de yemin etti.

Ruzena rahat bir nefes aldı, haçı yeniden boynuna taktı. "Sözümden çıkmayacağına dair İsa adına yemin ettin. Bu savaşa gitmeyeceksin, Viyana'dan başka birilerini bulsunlar. Sen gitmeyeceksin!"

Karel bir oğlan çocuğu gibi şaşırdı ve korktu. "Fakat o zaman... o zaman ceza alırım. Herkes gitmek zorunda, deniyor gelen kâğıtta. Ve hepsi de gitti."

Ruzena kısa ve öfkeli bir kahkaha attı. "Sen gitmeyeceksin, imparator başkalarını satın alsın."

"Peki ama ya beni ararlarsa?"

Ruzena yine kısa ve öfkeli bir kahkaha attı. "O domuzlar seni bulamayacaklar. Benimle ormana geleceksin, gelsinler de seni orada bulsunlar bakalım. Ve şimdi koş, oradakilere pazar günü Budweis'a gideceğini, savaşa katılacağını söyle ve işten ayrıl."

Karel söyleneni yaptı. Annesinin sorgulamayan, zayıf iradesi onda da vardı. Ve cumartesi gecesi –kıyafetleri Ruzena parça parça götürmüştü– Karel gizlice ormandaki eve gitti, annesi çatı katında ona bir yatak koymuştu, gündüzleri orada kalacaktı, geceleri dışarıya çıkabilirdi (geceleri gelmezlerdi), fakat kente çok fazla yaklaşmamalıydı ve köpeği Horcek'i yanından ayırmamalıydı. Horcek bir mil öteden bile birinin yaklaştığını anlar ve havlardı. Karel'in kenttekilerden korkmasına gerek yoktu, şimdiye kadar Wondrak ve avcı dışında, ormanın ortasındaki bu eve hiç gelen olmamıştı. Fakat avcı çoktandır İtalyan kayalıklarına gömülmüştü, kocaman göbekli Wondrak'a gelince, annesi onunla başa çıkabilirdi, hah, hah, ha.

Fakat Ruzena oğlunu cesaretlendirmek için böyle gülmüştü, oysa geceleri korku bir taş gibi göğsüne oturuyordu. Kont ve avlanmaya gelen konukları dışında hiç kimse, kentten uzakta, ormanın içinde gizlenmiş bu eve gelmeye çalışmazdı, bu doğruydu. Fakat yine de bu küçük kafası çok çalışmayan cahil kadın savaş açtığı gücün ne olduğunu tam olarak bilmediğinden korkuyordu. Dobitzan, Budweis ve Viyana'daki resmi dairelerde olan o defterleri niçin tu-

tuyorlardı? O defterlerde neler vardı? O kahrolası defterler sayesinde herkes ve her şey hakkında bilgi sahibiydiler. Terzi Wrba'nın erkek kardeşini Amerika'dan çağırmışlardı, bir başkası da Hollanda'dan gelmişti: Hepsini getirtmişlerdi Allahın cezaları, Karel'i mi yakalayamayacaklardı? Karel'in Budweis'a gitmediğini, ormanda saklandığını anlamazlar mıydı? Ah, bütün bu insanlara karşı tek başına olmak, bunları konuşabileceği birinin olmaması ne kadar zordu. Papazla mı konuşsa? Papaz ona yol göstermez miydi? O kadar uzun zamandır orada oturuyordu ne de olsa. Yukarda oturan oğlunun güçlü nefes alıp verişi ince duvardan geçip sessizliği adeta keserken, dünyanın zalimliği karşısında tek başına olan bir anne, kentteki o insanları, kayıt defterlerini, celpleri, belgeleri nasıl kandırabileceğini düşünüp acı çekiyordu. Geceleri yatakta kâh sağa kâh sola dönüyor, sabahlara kadar gecenin ve dehşetin karanlığında gözünü kırpmıyor, yukarıda her şeyden habersiz oğlu inlediğini duymasın diye dudaklarını ısırıyordu. Sonunda aklına bir çözüm yolu geldi, yataktan fırladı, eşyalarını toplayıp hızla kente gitti.

Yanına yumurta almıştı, bir sürü yumurta ve birkaç piliç, bunlarla kentte kapı kapı dolaştı. Kadının biri hepsini almak istedi, fakat o sadece ikisini sattı, çünkü çok insanla konuşmayı düşünüyordu, kentteki herkesle konuşmak istiyordu, böylece konuştukları kentte hızla yayılacaktı. Kapı kapı dolaşıp şikâyetini dile getirdi: Karel'ini, çocuğunu Budweis'a götürmüşlerdi, rezaletti bu. Bugünlerde gençleri böyle alıp alıp savaşa gönderiyorlardı, kendisi gibi zavallı bir kadının evine ekmek getiren oğlunun alınmasına Tanrı bile razı olmazdı. Artık çocukları da askere almak zorunda kalıyorlarsa, bu iş bitmiş demekti, imparator bunu görmüyor muydu, savaşa son vermesi gerek-

tiğinin farkında değil miydi? İnsanlar onu dinliyor, ona acıyor, savaşa öfkelendiklerini belirtiyorlardı. Bazıları ise dikkatle arkasını dönüyor, parmağını dudağına götürerek ona dikkatli olmasını tavsiye ediyordu. Çünkü Çek halkı zaten çoktan içten içe Habsburglardan, Viyana'daki o yabancı beylerden uzaklaşmış, Rusları karşılamak ve kendi krallıklarını ilan etmek için kendi bayraklarını ve mumlarını gizlice hazırlamışlardı bile. Gizli ve görünmeyen yollardan, ağızdan ağza dolaşan haberlerden, liderleri Kramarc ve Klopitsch'in cezaevinde olduğunu, kendileri için çalışan Masaryk'in sürgüne gönderildiğini hepsi biliyordu; cephedeki askerler de, Rusya ya da Sibirya'daki Alman birlikleri hakkında kesin olmayan haberler gönderiyorlardı. Yani bireysel olarak direnişe geçmeden çok önce, tüm halk gizli gizli düşünsel bir direnç oluşturma konusunda anlaşmıştı, öte yandan her türlü direnci ve her öfkeli başkaldırıyı onaylıyorlardı elbette. Bu nedenle Ruzena'yı üzgün bakışlarla dinliyor, anlattıklarından dolayı ona acıyorlardı; Ruzena'ya gelince o da anlattığı yalana tüm kentin inandığını görünce içten içe seviniyordu. İnsanların önünden geçerken arkasından, "Yoksulların bile oğulları alınıp askere gönderiliyor," dendiğini duyuyordu ve iyi yürekli Papaz Nossal'la konuştuğunda, papaz, gözlerini tuhaf bir şekilde kırparak ona, endişe etmemesini, aldığı bir habere göre bunun fazla uzun sürmeyeceğini söyledi. İnsanların böyle konuştuğunu duyunca zavallı deli kadının kalbi küt küt atıyordu: İnsanlar ne kadar da aptaldı, bütün kenti kandırmıştı. Karel'in askere alındığı Budweis'a kadar yayılacaktı, Budweis'tan da Viyana'ya. Böylece Karel unutulacaktı. Ve sonra, savaş sona erdiğinde olacaklara tek başına göğüs gerecekti. Yalanını sağlamlaştırmak, başkalarının da bu yalana inanmasını sağlamak

için her hafta kente geldi, yalanını daha da büyüttü, oğlu cepheden mektup yazmıştı, İtalya'ya gitmek zorunda kalmıştı ve çıkan yemekler çok kötüydü. Ruzena her hafta ona tereyağı gönderiyordu, fakat Allah bilir, yolda çalınıyor mu bilmiyordu, savaştan dönsün, oğluna kavuşsun, başka bir şey istemiyordu.

Bu böyle haftalarca sürdü, fakat bir gün yine kente geldiğinde ve aynı teraneye başladığında Wondrak yanına gelip garip bir havaya bürünerek şöyle dedi: "Bana gel ve bir kadeh şarap iç." Ruzena hayır demeye cesaret edemedi. Fakat Wondrak'ın odasında, onun karşısında tek başına kalınca ve onun kendisiyle konuşmak istediğini anladığında dizlerine kadar buz gibi oldu. Wondrak önce kararsız bir tavırla bir aşağı bir yukarı yürüdü, sonra itinayla pencereyi kapattı ve karşısına geçip oturdu. "Anlat bakalım, Karelin neler yapıyor?" Ruzena kekeledi, bildiği gibi Karel birliğindeydi ve dün de İtalya'ya yürümüşlerdi. Ah, şu savaş bir bitseydi, her gün çocuğu için dua ediyordu. Wondrak cevap vermedi, sadece kendi kendine mırıldandı. Sonra ayağa kalktı, kapı kapalı mı diye kontrol etti. Ruzena bunu görünce Wondrak'ın ısrarla yüzüne bakmaktan kaçınmasına rağmen kötü bir niyeti olmadığını anladı. O zaman iyi, diye mırıldandı Wondrak, kendisi, yani Wondrak, Karel gizlice sıvıştı mı acaba, diye geçirmişti aklından. Tanrı biliyor ya, bu hiç onu ilgilendirmezdi, neticede insan kendisini yabancı bir ateşe atmak istemezdi elbette, bu aptal anlamsız savaşı istiyorlarsa Almanlar kendileri sürdürsünlerdi. Fakat (bunları söylerken yine dönüp kapıya baktı) üç gün önce piyade komandosu gelmişti ve Prag'dan Karintiyalı askerlerle jandarma komando birliği gelmişti, ev ev dolaşıp, birliğine teslim olmayan gençleri arıyorlardı: İşaretparmağı incinmiş çilingir Jennisch'i evden alıp ellerini

bağlamışlar ve pazaryerinden geçirip götürmüşlerdi. Böyle dürüst, böyle namuslu bir insan için ne büyük bir ayıptı. Ve komşu köylerden birinde bir asker kaçağını vurup öldürmüşlerdi, nasıl bir rezillikti bu. İşleri daha bitmemişti. Budweis ya da Prag'dan üzerinde asker kaçaklarının isimlerinin yazılı olduğu uzun bir liste getirmişlerdi. Kendisi görevi icabı bir şey diyemezdi, fakat belki de bazıları haksız yere o listedeydi.

Wondrak konuşurken Ruzena'ya bakmıyordu, tuhaf bir merakla piposundan halka halka tavana yükselen dumana dikmişti gözlerini. Sonra ayağa kalktı, umursamaz bir tavırla mırıldandı: "Fakat sizin Kareliniz gerçekten de birliğine teslim olduysa, boşuna gelmiş olacaklar. O zaman her şey yolunda demektir."

Ruzena oturduğu yerde donup kalmıştı. Şimdi her şey bitmişti. Yaptığı hile işe yaramamıştı, Viyana'daki kahrolasıcalar defterlerindeki kayıtlardan oğlunun askere gitmediğini öğrenmişlerdi. Fakat Ruzena soru sormadı, ayağa kalktı. Wondrak ona bakmadı, sadece piposunu boşalttı. Birbirlerini anlamışlardı. "Teşekkür ederim," dedi Ruzena kekeleyerek ve çıktı.

Caddenin sonuna kadar kaskatı ve buz kesilmiş dizleriyle yürüdü ve sonra birden koşmaya başladı. İnşallah adamlar henüz yola çıkmamışlardır, diye geçirdi aklından, o aptal çocuk kendini savunamazdı. Gittikçe daha hızlandı, elindeki sepeti fırlatıp attı, terden vücuduna yapışan elbisesini parçalayıp çıkardı, koştu, koştu, ormanın içlerine koştu, hayatında hiç bu kadar koşmamıştı.

Uzaktan köpeğin havlamasını duyduğunda, gece simsiyah çökmüştü evin üzerine. Akıllı Horcek bizi iyi uyarıyor, dedi içinden. Her yer sessizdi. Tanrı'ya şükür zamanında gelmişti. Adaklar adayacağım, dualar okutacağım ve bir

sürü mum yakacağım, ömrümün sonuna kadar. Sonra yavaşça içeriye girdi, nefesini tutup etrafı dinledi. Oğlunun, doğurduğu, bedeninden çıkan varlığın kaygısızca ve sağlıklı bir şekilde nefes alıp verdiğini, uyuduğunu anladığında, kan birdenbire titreyen bedeninde güçlü bir şekilde akmaya başladı. Tavan arasına giden merdivene tırmandı, titreyen elinde mum vardı. Karel derin ve deliksiz uyuyordu. Terden ıslanmış kahverengi, kalın telli, gür saçları yakışıklı yüzüne dökülmüştü; güçlü, arasından pırıl pırıl dişlerinin göründüğü geniş ağzı hafif açıktı. Mumun ışığı gölgede her şeyden habersiz, aydınlık, saf yüzünü hafif aydınlatıyordu. Ruzena oğlunun ne kadar yakışıklı ve genç olduğunu bir kez daha gördü. Yorganın üzerinde kavuşturduğu çıplak kollarında kasları beyaz kökler gibi dışarı fırlamıştı, omuzları ise perdahlanmış mermer gibi parlıyordu, geniş, güçlü kuvvetli. Kendi bedeninden çıkan ve şekillendirdiği bu bedende onca yılın gücü vardı, henüz yeni yeni erkekleşen bu bedende hayatın inanılmaz bolluğu vardı. Ve Ruzena bu bedeni basit bir kâğıt parçası yüzünden kendi elleriyle Viyana'ya mı teslim edecekti, gayriihtiyari dişlerinin arasından keskin bir kahkaha fırlayıverdi. Karel korkuyla yerinden sıçradı, silkelendi, uyku sersemliğiyle ışığa baktı. Sonra annesini tanıdı ve güldü, Bohemyalılara has, o çocuksu gülüşüyle. "Ne oldu," diye sordu tembel tembel gerinip, eklemlerini çatırdatırken, "sabah mı oldu?"

Ruzena onu sarstı. Hemen yataktan çıkması, evden gitmesi gerektiğini söyledi, birkaç gün içinde ormanda, ormanın içlerinde ona kalacak yer hazırlayacaktı ve onu çağırıncaya kadar oradan hiçbir yere kımıldamaması gerekiyordu, bu hafta bile sürse. Sonra kuru otlarla doldurduğu bir çuvalı sırtına attı, oğluyla beraber gizli yollardan takriben on beş dakika kadar yürüdü; ormanın içlerinde,

en geçilmez yerde, bir avcı kulübesinin olduğu yere gizli yollardan geçerek geldi. [*Daktiloya çekilmiş metin burada bitiyor, bundan sonrası elle yazılmış ve yayıncı kelimeler ekleyerek tamamlamış.*] Burada kalacaksın diye emretti ona ve gündüzleri ortalıklarda görünmeyecekti. Geceleri dolaşabilirdi. Yemek getireceğini söyleyerek onu sakinleştirdi. Karel her zamanki gibi itaat etti. Anlamıyordu, ama itaat etti; kadın öğleyin yemek ve tütün getireceğini söyleyerek onu rahatlattı. Sonra içi rahatlamış olarak oradan uzaklaştı. Tanrı'ya şükür onu kurtarmıştı. Evi toparlamıştı. Şimdi gelebilirlerdi.

Ve gerçekten de geldiler. Kocaman bir güç. İşlerini iyi biliyorlardı, bu konuda eğitimli oldukları belliydi. Wondrak iyi ki uyarmıştı onu. Daha yeni yatmıştı, uzanalı ancak iki saat kadar olmuştu, saat beşte (bütün gece yol yürümüş olmalıydılar) köpek havlamaya başladı. Hiç uyumamış, öylece yatıyordu, yüreği neredeyse yerinden çıkacaktı. Bunlar onlardı. Düşman oradaydı. Fakat hiç oralı olmadı, hatta aşağıda sert bir ses "Kapıyı açın!" diye bağırdığında da yerinden kıpırdamadı. Ağır ağır, olabildiğinde ağır tavırlarla aşağıya indi, kasten yüksek sesle mırıldandı, derin uykusundan uyandırılmış gibi söylendi, küfretti. Kalın kafalı olabilirdi ama numara yapmak doğasında vardı. Yüksek sesle esnedi. Sonra nihayet kapıyı açtı. Zayıf sabah ışığında bir jandarma subayı duruyordu. Kasketinin üzerinde çiy taneleri vardı, yabancı biriydi, dört asker ve bir köpekle gelmişti, hemen ayağını kapı aralığına dayadı. Oğlu Karel Sedlak burada mı oturuyordu, bilmek istiyordu. "Evet, ama çoktandır yok, gitti o, Budweis'a gitti, askerlerin yanına, bütün kent biliyor bunu," diye yanıtladı hızla, biraz fazla hızlı, dikkat çekecek kadar hızlı. Bunu söylerken insanların gözünün içine bakmayı da ihmal etmedi. Fazla

itaatkâr, hızlı ve rahat cevap vermemeliydi yoksa korktuğu anlaşılırdı. Böyle düşünmüştü. "Göreceğiz," diye mırıldandı subay ıslanmış kızıl bıyıklarının altından. Sonra Almanca emirler verdi. İki adam kapının önüne, ikisi evin arkasına geçti ve tüfeklerini omuzlarına aldılar. Köpek sağa sola fırladı, kuşkuyla kendisinden uzaklaşan Bello'yu koklamaya çalıştı. Askerler yerlerini alır almaz subay Almanca bir şeyler daha söyledi ve sonra Çekçe "Haydi eve giriyoruz," dedi.

Ruzena onları takip etti. Bir yandan korkuyor, öte yandan öfkeli bir sevinç duyuyordu. Evde değil o, istediğin kadar ara, diye geçirdi içinden. Boşuna. Subay hızla odaya girdi. Panjur kanatlarını açtı, gri ışık eşyaların üzerine vurdu, subay etrafına bakındı. Dolabı açtı, yatağın altına baktı, yastıkları kaldırdı – hiçbir şey yoktu. "Diğer odalara," diye emretti. Subayı delirtmek, yormak için şöyle dedi Ruzena. "Benim başka odam yok, diğer odalar saygıdeğer kontun. Saygıdeğer kont sadece bu tarafta olmama izin veriyor, ben de bu konuda yemin ettim." Subay onu dinlemiyordu. "Açın!" Ruzena, kontun yemek odasını, mutfağı, müştemilatı ve kontun yatak odasını gösterdi. Subay her yeri inceliyordu. Bu konuda deneyimli olduğu belliydi. Duvarlara vurup yokladı. Hiçbir şey yoktu. Yüzünden öfkelendiği görülüyordu. Ruzena içten içe seviniyordu, sinsi bir sevinç duydu. Subay merdiveni işaret etti. "Tavan arasına," diye emretti. Ruzena bir kez daha için için sevindi. Gerçekten de tavan arasında Karel kalmıştı: İyi ki, iyi yürekli Wondrak kendisini uyarmıştı, yoksa bu köpekler Karel'i burada bulacaklardı. Adam merdivenleri çıktı. Ruzena da arkasından. Yatağı orada duruyordu. Bir dolapta Karel'in giysileri vardı, (onları kaldırması gerekiyordu, unutmuştu). Saman yatağı da düzeltmemiş olduğunu fark etti. Onu da

unutmuştu. Subay da fark etmişti. Burada kimin uyuduğunu sordu. Ruzena işi aptallığa vurdu. "Burada Lakai yatar hep. Kontun avda kendisine hizmet eden uşağı; kontun bazen yanına iki uşak aldığı da olur."

"Şimdi av zamanı değil. Son olarak burada kim yattı?"

Hiç kimsenin yatmadığını söyledi. Fakat samanlar dağılmıştı. Kışları çoğu zaman köpek yatardı burada. "Öyle mi," dedi subay sert bir tonla, "köpek öyle mi," masaya gitti, orada bir pipo vardı, yarıya kadar içilmişti. Yerde küller vardı, "Köpek pipo da içiyor – öyle mi?" Ruzena cevap vermedi. Adeta dilini yutmuştu. Subay onun cevabını beklemedi, dolabı açtı, içindeki giysileri dışarı çıkardı. Kime ait olduğunu sordu. "Karel'e ait. Askere giderken burada bıraktı." Subay epeyi kızdı. Ruzena her şeye bir cevap buluyordu. Adam her yeri didik didik etti. Tavanı yokladı. Hiçbir şey yoktu. Sadece saman vardı. Sonunda aramayı bitirdiler, Ruzena'nın kalbi deli gibi atıyordu, –rahatlamıştı– subay pantolonunun belini çekip düzeltti, merdivenlere yöneldi; tam o sırada Ruzena, şimdi gidecek, kurtulduk, diye geçirdi içinden. Kanı yine rahat akmaya başlamıştı. Fakat Subay eşikte durdu, iki parmağını ağzına götürüp ıslık çaldı.

Ruzena korkuyla irkildi. Bütün vücudu titredi. Subayın ıslığı kulaklarından girip içine işlemişti. Ne olmuştu? Bilmediği bir şeyden korktuğunu hissetti. Bu arada köpek kuyruğunu sallaya sallaya yukarı çıkmıştı bile. Onu çağırdıkları için gururla gelmişti, kırıta kırıta, hafif sesler çıkarıyordu.

Zeki gözleri olan bir Alman kurt köpeğiydi bu, kalın, tüylü bir kuyruğu vardı, subayın bacağına süründü, yukarıya yüzüne baktı, bu arada güçlü bir şekilde yeri eşeliyordu. "Dikkat Hektor," diyerek emretti Subay, sonra

dolaptan giysileri çıkardı, bir çift ayakkabı, bir gömlek ve hepsini yere attı. "İşte orada, ara!" Hektor yaklaştı. Sivri kafasını uzattı, burnuyla giysileri eşeledi, ayakkabıları kokladı. Burnu titriyordu, çizmeleri kokladı; kısa tiz sesler çıkarıyordu nefes alırken. Bir yandan da titriyor ve kuyruğunu sallıyordu; heyecanlıydı, sabırsızdı, kaburgaları, içi titriyordu. Bir şeyin kokusunu almıştı. Ona bir görev verilmişti. Subay ona bir şeyler söyledi. Kolunu yatağın olduğu tarafa uzattı, köpek koşup geldi ve kokladı. Başını hiç kaldırmadan oradan oraya gidip geldi.

Köpeğin içinde şeytan saklıydı sanki. Gözleri ateş gibi parlıyordu. Bir şeylerin kokusunu almıştı, şimdi izlerin peşinden koklaya koklaya gidiyordu, sonunda merdivenin en üst basamağına geldi. Subay onu takip ediyordu. "Ara ara," diye onu teşvik ediyordu. Köpek şimdi kapının eşiğine gelmişti: İzi takip ediyordu, merdivenlerden aşağıya koklaya koklaya indi. Jandarma Komutanı da onun arkasından.

Komutan aşağı inince askerlere bir emir verdi. Dördü koşup geldi ve köpeği takip etmeye başladı. Hektor gergin bir şekilde bir o çalılığa bir bu çalılığa gitti, sonra eve döndü. Sonunda koklaya koklaya yavaş yavaş kapıdan çıktı ve ormana doğru gitti. Ruzena'nın yüreği sıkıştı. Merdivenlerden indi ve farkında olmadan kapıya koştu; köpeğin peşinden gitmek istedi, ondan önce gitmek, bağırmak, uyarmak istedi... Ne yapacağını kendisi de bilmiyordu. Fakat Jandarma Komutanı onu azarladı, kapının önünde durup yolunu kapattı: "Orada kal! Otur oraya!" Sobanın etrafındaki kanepeyi gösterdi. Ruzena cevap vermeye cesaret edemedi ve olduğu yere oturdu.

Ruzena askerlerin ayak seslerini duyuyordu. Mahmuzlarının sesi geliyordu. Şimdi komutanla yalnızdı. Subay da

sanki Ruzena orada değilmiş gibi oturdu. Piposuna hafif hafif vurup içindeki tütünü boşalttı, yeni tütün doldurdu ve tüttürmeye başladı, ağır ağır içiyordu, sabırla bekleyebilirdi, çünkü neler olduğunu biliyordu. Tamamen sessizleşmişti. Ruzena yalnızca piponun dumanını ciğerlerinden dışarıya verişini duyuyordu: Subayın rahatlığı onu korkutuyordu. Orada oturmuş, buz gibi ellerini iki yana sarkıtmış, adama bakıyordu. Kanı tamamen çekilmiş gibiydi, içerideki havadan donmuştu sanki. İçi de kopacak kadar gerilmişti. Bu kadar gerginlik insanı felç ederdi. Ormandan bir şeyler duyabilmek için güçlükle nefesini tuttu, nefesini şakaklarındaki damarın atışında hissediyor, pek çalışmayan beynine oğlunun kaçıp kaçamadığını soruyordu. Birden elini kaldırdı. Bluzunun üzerinden göğsünü yakaladı. Haçı buldu, sıkıca tuttu. Dua etmeye başladı. Dua etti, etti: Kutsal Babamız ve bildiği tüm azizler adına dua etti. Farkında olmadan bir kelimeyi yüksek sesle söyledi. Subay hafifçe ona doğru dönüp ters ters baktı, Ruzena'ya göre alaycı bakışlarla baktı. "Birazdan elimdesin. Bekle, Kurukafa," diye geçirdi aklından. Çünkü o an Ruzena tam da öyle görünüyordu: Dağınık saçlarının altındaki alnı donuktu, ağzı o kadar açıktı ki, arasından beyaz dişleri görünüyordu ve sonra siyah delikleri, gözleri ve burnu. Subay arkasını döndü. Farkında olmadan tükürdü ve piponun içindeki tükürüğü ayağıyla açtığı çukura döktü: Yavaş yavaş, telaş etmeden, acele etmeden.

Ruzena iyice daralmıştı. Avazı çıktığı kadar bağırmak istiyordu. Daha fazla dayanacak gücü kalmamıştı, üzerinde zaman baskısı vardı. Zaman sonsuz gibiydi, geçmek bilmiyordu. Titriyordu: Kendini subayın önüne atmak, diz çöküp yalvarmak, ayaklarına kapanmak, yakarmak istiyordu, neticede o da bir insandı, fakat üniformalar içinde,

yanına yaklaşılmaz biriydi, o anlaşılmayan güçle çevrili... düşman tarafından gönderilmişti, fakat yalvarması onu ele verirdi. Belki de oğlunu bulamazlardı. Bir daha etrafı dinledi, tekrar dinledi. Tüm duyduklarını değerlendirdi. Zaman sonsuz gibiydi, geçmek bilmiyordu. Bu kırk yıldır katlandığı her şeyden daha korkunçtu. Dokuz ay karnında taşıdığı zamandan bile daha uzun geliyordu. Oysa sadece yarım saat geçmişti. Sonra dışarda bir ses duyuldu, bunlar ayak sesleriydi. Sonra başka ayak sesleri de duyuldu, sonunda küçük bir tıkırtı daha duyuldu. Subay ayağa kalktı ve bakışlarını kapıya çevirdi. Güldü. Üzerine atlayan köpeği okşadı. "Aferin sana Hektor, aferin." Sonra etrafına bakınmadan dışarı çıktı. Ruzena korkuya kapılmıştı.

Bir an öyle taş kesilmiş gibi kalakaldı. Sonra kendini toparlayıp silkindi ve dışarı fırladı. Korkunçtu, onu bulmuşlardı. Karel, oğlu Karel askerlerin arasındaydı, elleri arkadan kelepçeli, üzgün, iki büklüm ve utanç içinde önüne bakıyordu: Yıkanmak için dereye gittiği sırada yakalamışlardı onu, tutup getirmişlerdi, yalınayaktı, üzerinde pantolonu vardı, gömleğinin önü açıktı. Annesi acı bir çığlıkla kendini subayın önüne attı, önünde diz çöküp ayaklarına sarıldı. Oğlunu bırakması için yalvardı, oğlu onun her şeyiydi, hayattaki tek varlığıydı. İsa aşkına onu bırak, o daha bir çocuk, daha on yedisinde bile değil. On altısında, henüz on altı yaşında, yanılmışlardı. Oğlu hastaydı, çok hastaydı, yemin edebilirdi, herkes biliyordu oğlunun hasta olduğunu, uzun bir süredir yatakta yatıyordu.

Kadının yalvarıp yakarmalarından rahatsız olan Jandarma Komutanı (askerler komutana kötü kötü bakıyorlardı) ayağını kurtarmak istedi. Fakat kendini kaybetmiş kadın, komutanın ayaklarına daha sıkı sarıldı. Çocuğu, bu masumu serbest bırakırsa Yüce İsa onu ödüllendirirdi.

Merhamet etmeliydi, dışarda başkaları vardı, daha büyükleri, iriyarıları, güçlüleri, ülkede askere gidebilecek o kadar çok insan vardı. Yüce İsa aşkına, oğlunu ona bağışlamalıydı – Tanrı bu iyiliğini karşılıksız bırakmayacaktı ve Ruzena her gün onun için dua edecekti. Her gün. Annesi için de dua edecekti. Ayaklarını öpecekti, ayaklarını. Ve gerçekten de kendini kaybetmiş kadın kendini yere attı, Jandarma Komutanının pis, çamurlu postallarını öptü.

Jandarma utandığından kabalaştı. Sert bir hareket yaparak kendini kurtardı ve çaresiz kadını itti. Nasıl da soytarılıklar yapıyordu! İmparator için binlerce insan yürümüş, kimse gıkını çıkarmamıştı. Oğlu hasta mı, değil mi buna doktorlar karar verecekti. Asker kaçağı oğlunun hemen kurşuna dizilmediğine dua etsindi. Onun gibi askerden kaçan birisini kanunen kurşuna dizmek gerekirdi, komutana kalsa, oğlanı...

Komutan konuşmasına devam edemedi. Çünkü o konuşurken Ruzena üzerine atlamıştı. Ani bir hareketle Ruzena komutana alttan öyle bir saldırmıştı ki komutan sendeledi, Ruzena iki eliyle adamın gırtlağına yapıştı. Güçlü kuvvetli adam arkaya doğru sendeledi, sonra yumruklarını savurmaya başladı ve kadına isabet ettirdi. Ruzena'nın bedenini, alnını yumrukladı, güçlü elleriyle onu sıkıca tutup eklemlerine öyle bir bastırdı ki Ruzena acıyla inledi. Fakat bu kadar savunmasızken bile tıpkı bir hayvan gibi adamın kolunu ısırdı, dişlerini geçirip öyle kaldı. Komutan acıyla bağırdı, askerler hemen koşup geldiler, kadını uzaklaştırdılar ve tekme tokat yerine oturttular.

Jandarma komutanı acı ve öfkeden sarsılıyordu (askerlerin önünde utanmıştı). "Kelepçeleyin ellerini," diye emir verdi. "Göreceksin gününü rezil kadın!" Jandarma komutanının kolu acıdan yanıyordu. Üzerindeki palto ve üniför-

maya rağmen dişlerini etine geçirmişti kadın, ısırdığı yer kıpkırmızı olmuştu; hatta kanamıştı. Fakat kimsenin görmesini istemedi. Askerler kadının eline kelepçe takarken, mendiliyle kolunu sardı, sonra sakince emretti: "İleri! İki kişi oğlanla önden yürüsün! İki kişi de kadınla." Askerler kadının ellerini arkadan kelepçelemişlerdi. Komutan silahını çıkarmıştı. "Kıpırdayanı vururum."

Askerler Karel'i ortalarına aldılar. Karel arkasını döndü. Ona "İlerle!" dediklerinde, yürümeye devam etti. Donuk gözlerle yürüyordu, hiç itiraz etmeden, adeta bir robot gibi ilerliyordu. Yaşadığı korku tüm gücünü yok etmişti. Annesi de direnç göstermeden gidiyordu. Karel'le her yere giderdi. Dünyanın öbür ucuna bile. Yeter ki onunla olsun, onun yanında kalsın! Yeter ki onu görebilsin: Geniş, güzel omuzlarını, güçlü boynunun üzerindeki kahverengi gür saçlarını, ah eziyet gören, arkadan bağlanmış güzel ellerini, bir çocuğun eli gibi küçük, tırnakları pembe, tatlı buruşukluğu olan, kendisinin de çok iyi tanıdığı ellerini. Asker olmasa da, emir olmasa da giderdi, yeter ki oğlundan uzak olmasındı. Tek isteği onun yanında olmaktı. Çok uzun süre, sekiz saat kadar yürüdüğü halde yorgunluk hissetmiyordu, çıplak ayakla yürüdüğü için tabanlarının yandığını da hissetmiyordu; hissettiği tek şey, oğlunun çok yakınında olduğuydu, oğluna henüz sahipti ve onun yanındaydı.

Hep birlikte ormanın içinden geçtiler ve tozlu şose yolda yürüdüler. Öğle vaktini haber veren çanlar şehrin üzerinden yükseliyordu. Her yer sakindi, bu alışılmadık grup Dobitzan'ın anacaddesi üzerinden geldiğinde en önde, kaçmaması için, sağında ve solunda yorgun birer askerin gittiği Karel göründü, arkasından bakışları cam gibi, yediği dayaklardan saçı başı dağınık, yüzü gözü yara bere için-

de, elleri arkadan kelepçeli Sedlak geliyordu, son olarak da ciddi ve sert görünmeye çalışan, duruşunu muhafaza eden jandarma komutanı. (Komutan silahını tekrar kılıfına koymuştu.) Pazaryerindeki uğultular kesilmişti. İnsanlar kapılara çıkmış, karanlık bakışlarıyla gelenleri süzüyorlardı. Çevredeki arabacılar öfkeyle kırbaçlarını atların sırtında şaklattılar ve sözde yere tükürüyormuş gibi yaptılar. Erkekler kaşlarını çattılar ve sakallarının altından homurdanırken ya gözlerini kaçırdılar ya da gözlerini gelenlere diktiler, önce on yedi yaşındaki çocukları, şimdi de kadınları sürüklüyorlardı ve bu bir rezaletti. Çoktandır Avusturyalıların bu savaşını umursamayan, hatta kendilerinin bir meselesi olarak bile görmeyen, fakat yumruğunu kaldırmaya da cesaret edemeyen Dobitzan halkının tüm isteksizliği ve öfkesi yüzlerce insanın gözlerinde görülüyordu. Hiç kimse konuşmuyordu. Herkes susuyordu. Caddede sadece askerlerin ayak sesleri duyuluyordu.

Ruzena'nın hayvani doğası halktaki bu öfkeyi, hoşnutsuzluğu hissetmiş olmalıydı. Çünkü askerlerin arasında elleri arkadan kelepçeli yürürken birdenbire caddenin ortasında kendisini öyle bir yere attı ki eteği havalandı ve cırlak bir sesle bağırmaya başladı: "Yardım edin bana kardeşlerim. Tanrı aşkına yardım edin. İzin vermeyin bizi götürmelerine." Askerler onu zorla yerden kaldırdılar. Fakat Ruzena Karel'e bağırdı: "At kendini yere! Sürükleyerek götürmek zorunda kalsınlar seni mezbahaya! Tanrı hepsine şahit olacaktır." Karel hiç itiraz etmeden annesini dinleyerek ıslak caddeye attı kendini.

Jandarma komutanı öfkeyle ileri atıldı. "Ayağa kaldırın!" diye kükredi askerlere. Askerler Ruzena ve oğlunu zorla yerden kaldırmaya çalıştılar. Fakat Ruzena sudan çıkmış balık gibi kendini yerden yere atıyor, bağırıyor, çağı-

rıyor, kendini engellemeye çalışanı ısırıyordu. Korkunç bir görüntüydü. "Tanrı şahit olacak, Tanrı şahit olacak," diye uluyordu. Sonunda askerler ikisini de mezbahaya götürülen hayvanlar gibi çekiştirmek, sürüklemek zorunda kaldılar. Ruzena ise aynı cırlak sesle bağırmaya devam ediyor, "Tanrı görmeli, Tanrı görmeli," diye haykırıyordu, takviye kuvvet gelince sürüklendi, sonunda yarı çıplak, saçı başı dağınık bir halde bölge hapishanesine sokuldu. Tam zamanında atılmıştı hapse. Şehirdeki insanlar yavaş yavaş toplanmaya başlamışlardı. İnsanların bakışları daha da kararmıştı, bir köylü yere tükürdü. Birkaç kadın yüksek sesle konuşmaya başladı. Islıklar çalınıyordu; erkeklerin ıslık çalanları dürtüp uyardıkları görülüyordu; çocuklar korku içinde bu acımasız kalabalığa bakıyorlardı.

Ruzena ve oğlu hapse gönderilmişti, bu gövde gösterisine karşı duyulan nefret açıkça görülüyordu.

Bölgenin komiseri makam odasında üniformasının altın sırmalı yakasını açmış, öfkeden bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, jandarma komutanına bağırıp çağırıyordu. Güpegündüz caddenin ortasında bir asker kaçağını ve hatta bir kadını kelepçeleyip getirdiği için aptalın teki, sersemin teki olduğunu söylüyordu. Böyle bir şey hemen yayılacak ve sonra kendisi Viyana'ya açıklama yapmak zorunda kalacaktı. Burada Bohemya'da yeterince isyankâr, öfkeli ve halkı kışkırtan yoktu sanki. Oğlanı teslim etmek için akşama kadar vakti vardı. Fakat Tanrı aşkına kadını niye beraberinde sürüklemişti. Jandarma komutanı parçalanmış paltosunu gösterdi, azgın kadın kendisini ısırmıştı ve askerlere rezil olmamak için onu da tutuklamak zorunda kalmıştı. Ancak komiser söylenmeye devam ediyordu: "Fakat gündüz vakti tüm şehir içinde dolaştırmak zorunda mıydın? Kadınlara böyle davranamazsın. İnsanlar böyle

bir şeye tahammül etmezler. İşin gerçeği, kadın söz konusu olduğunda insanlar çıldırırlar. Kadınları bu tür konuların dışında bırakmak gerekir." Komiser sözünü bitirdikten sonra jandarma komutanı ne yapması gerektiğini sordu, sıkkın bir halde. "Oğlanı gönder, bu gece diğerleriyle birlikte Budweis'a gönder. Bizi ilgilendirmez ondan sonrası. Bu kah (kahrolası ordu diyecekti ama son anda kendini tuttu), bu sorumlu makamlar gereğini yapsınlar artık, biz üzerimize düşeni yerine getirdik. Sedlak'ı, oğlunu gönderinceye kadar bu akşam nezarette tut. Yarın sakinleşmiş olacaktır. Oğlan gider gitmez onu serbest bırak. Kadınlar uzaklaştıklarında sakinleşirler. Neticede ağlayacakları kadar ağlamış olurlar. Sonra ya kiliseye koşarlar ya da herifin biriyle yatağa girerler." Jandarma komutanı odadan ayrıldı, son derece keyfi kaçmıştı. Bütün bunlar için mi gece boyunca yürümüştü? İçinden, bir daha kendimi böyle yormayacağım, dedi.

Gerçekten de haklı çıkmak işten bile değildi. Sedlak nezarette epeyi sakinleşmişti. Hiç hareket etmiyordu. Bankın üzerinde sakince uzanmıştı. Fakat kendini yorgun hissetmiyordu. Sadece etrafı dinliyordu. Binanın başka bir hücresinde oğlunun olduğunu biliyordu. Karel her zaman yanındaydı. Onu görmesine, sesini duymasına izin yoktu. Fakat onu hissediyordu. En azından oğlunun yakınında olduğunu biliyordu. Çok akıllı olmamasına rağmen kapıların arasından bir bağ olduğunu hissediyordu. Hâlâ bir şeyler olabilirdi onun için. Belki papaz ona yardım edebilirdi, oğlunun nasıl hapse atıldığını mutlaka duymuştu. Belki savaş sona ermişti. Etrafı dinliyor, bir işaret, bir sözcük duymayı ümit ediyordu. Henüz Karel oradaydı. O orada olduğu müddetçe ümit vardı. Her yer sessizdi, hiç kimse nefes almıyordu sanki öyle sessizdi. Gardiyan yuka-

rıya komiserin yanına gitti ve Sedlak'ın sakinleştiğini söyledi, komiser böyle olacağını tahmin etmişti zaten. Ertesi gün Karel birliğine gönderilecekti, ondan sonra da ortalık sakinleşecekti.

Modern Klasikler Dizisi - 119

Lyon'da Düğün Fransız Devrimi sırasında yaşanan kargaşa ve zulüm günlerinde ölüme yaklaşan insanlara umut veren bir aşkın hikâyesidir. 1793'te kentte kurşuna dizilmeyi bekleyen karşı devrimcilerin toplandığı hapishane tuhaf bir nikâha sahne olur. *İki Yalnız İnsan*, acı çeken iki çaresiz insanı buluşturur. Birinin yüreğinden kopan çığlık diğerininkinde karşılık bulurken, farkında olmadan birbirlerinin yıllar süren yalnızlığına son verirler. *Wondrak* ise yazarın savaş karşıtı yapıtlarından biridir. Bohemya'nın küçük bir kentinde çirkinliğiyle sürekli alaya maruz kalan bir kadın tecavüze uğradıktan sonra doğurduğu çocuk sayesinde yaşama tutunmuştur, ama patlak veren Birinci Dünya Savaşı yüzünden oğlunu askere alarak ondan koparmaları söz konusudur.
Zweig bu öykülerde toplum dışına itilmiş karakterleri üzerinden insanlık durumunu analiz eder. Karakterlerinin başlarından geçenler "yazgı" değil, insanlığın iflasının sonucudur.

STEFAN ZWEIG (1881-1942): Viyana'da varlıklı bir Yahudi ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Zweig, yaşamı boyunca Avrupa'nın hızlı değişimine tanıklık etti. 1934'te Nazilerin baskısı yüzünden Avusturya'dan ayrıldı. Önce İngiltere'ye, 1940'ta da Brezilya'ya göç etti. *Satranç, Amok Koşucusu, Bilinmeyen Bir Kadının Mektubu, Bir Kadının Yaşamından Yirmi Dört Saat, Olağanüstü Bir Gece* gibi unutulmaz novellaları ona büyük bir ün kazandırdı. Roman, şiir, öykü, deneme, biyografi ve oyun gibi farklı türlerde çok sayıda yetkin ürün verdi. Psikolojiye ve Freud'un öğretisine duyduğu ilgi onu derin karakter incelemelerine götürdü. Önemli denemeleri arasında *Üç Büyük Usta* (1920); *Kendileriyle Savaşanlar* (1925) ve *Kendi Hayatının Şiirini Yazanlar* (1928) sayılabilir. *Ungeduld des Herzens* (1938; Sabırsız Yürek) adlı bir psikolojik romanı da mevcuttur. Yazara ün kazandıran bir başka yapıtı *Sternstunden der Menschheit*'tir (1928; Yıldızın Parladığı Anlar). Zweig ayrıca Joseph Fouché, Marie Antoinette ve Mary Stuart'ın nesnellikten çok sezgiye dayanan biyografilerini yazmıştır. Avrupa'nın Hitler'e köle olduğunu görerek umutsuzluğa kapılan Zweig, 1942'de ikinci eşiyle birlikte intihar etti.

Bütün Eserleri - 20

KDV dahil fiyatı